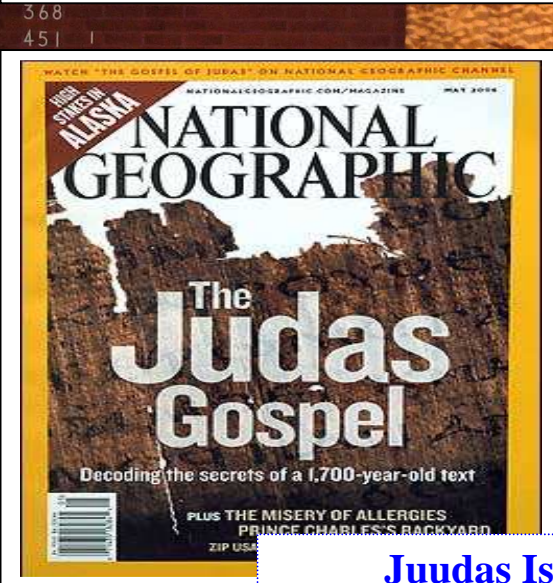

JUUDAS ISKARIOTIN EVANKELIUMI

Vain yksityiseen tutkimuskäyttöön
ja veloituksetta!
Lainauksissa mainittava lähde.

**Juudas Iskariotin evankeliumi
suomeksi internetissä**

<http://personal.inet.fi/business/molari/juudas.pdf>

Suomennos ja johdanto-oppi
Juha Molari 9.4.2006

Uusittu ja muokattu versio 12.3.2007

Juudas Iskariotin evankeliumi (= JIG)¹ on jotain aivan aitoa. Se ei ole kirjailijoiden mielikuvituksen tuote, vaan teos, jonka olemassaolo on tiedetty jo yli 1800 vuotta. Evankeliumi katosi kristikunnalta ja muulta ihmiskunnalta 1700 vuotta sitten. Eräs gnostilainen ryhmä, kainilaiset, kirjoitti Juudas Iskariotin evankeliumin noin 130–170 jKr. Sen aatemaailma palautunee UT:n aikaan. Evankeliumin alkuperäiseksi kieleksi on oletettu kreikkaa. Lyonin piispa Irenaeus mainitsee evankeliumin 180 jKr. Vielä 300-luvullakin evankeliumi tunnetaan, kun Kyprokseen silloinen piispa viittasi siihen. Epifanius moitti Juudaksen evankeliumia, koska tämä oli tehnyt kavaltajasta Jeesuksen ystävän (*Haeres.*, xxxviii).

Juudas Iskariotin evankeliumi oli syntyessään hyvin kiistelty. Vanhan kirkon merkittävimmät piispat kävivät hyökkäykseen sitä vastaan, koska sen koettiin uhkaavan kirkon tahtomaa oppia ja valtarakennelmaa. Juudas Iskariotin evankeliumi on myös itse kriittinen: siinä toistuvasti moititaan eräitä ”kristittyjä”, joka toimivat Jeesuksen nimissä. Tämä hämmästyttävä löytö palauttaa näköpiiriimme varhaiset kristityt, jotka eivät olleet vetetty yhdestä puusta. Alussa oli jännittävä moninaisuus, joka on onnistuneesti kätkeyty vuosisatojen aikana. Juudaksen vaihtunut rooli petturista uskotuksi opetuslapsiksi on herättänyt paljon julkista keskustelua. Evankeliumissa on myös muita erikoisuuksia. Juudas tuo julki kiinnostuksen tähtiäivasta kohti, jota tämä suuntaus harjoitti valtakirkon vetäytyessä vähemmän matemaattisiin teemoihin. Juudas Iskariotin evankeliumin mukaan Jeesus nauroi pyhille rukouksille, joita opetuslapset harjoittivat. Jeesus-kuva on erikoinen. Ylösnousemusta ei JIG nähtävästi opeta fyysisenä ruumiin ylösnousemukseksi, vaan Jeesus jätti ruumiinsa ”*sielun noustessa ylös*.”²

Juudas Iskariotin evankeliumi vahvistaa modernin historian tutkimuksen tuloksia eri tavalla ajattelevista antiikin kristityistä. JIG on tuskin ainoa täydentävä näkökulma Jeesuksen herättämään varhaiseen liikehdintään, vaan myös muita uusia dokumentteja on odotettavissa julkisuuteen. Matteuksen ja Luukkaan evankeliumien avulla tutkijat ovat jo toista vuosisataa tienneet Q-evankeliumin olemassaolosta. Tuo Q-evankeliumi lienee jopa ensimmäinen evankeliumi ajallisesti. Myös se on entisöity sekä alkukielisesti kreikaksi että käännoksenä suomeksi.³

Juudaksen evankeliumissa ilmaistaan itse teos ”salaiseksi ilmoitukseksi”. Juudas Iskariotin evankeliumi palasi pienen julkisuuden jälkeen valitettavasti salaiseksi ilmoitukseksi, koska tekijäoikeuslain on väitetty estävän koptinkielisen rekonstruktion käyttämisen lähteenä, vaikka itse ensimmäinen kirjoittaja kuoli jo satoja vuosia sitten. Työryhmä teki valtavan työn teoksen rikkinäisten palasten yhteen saattamisessa. Kun luet tätä käännoä, se on tekijäoikeuslain mukaan sinun yksittäistä käyttöä mahdollista tutkimustyötäsi varten. Olet saanut tämän yksityisesti. En levitä evankeliumia julkisesti kaupallisiin tarkoituksiin. Koptinkielisen edition johdannossa ei kylläkään mainita tekijäoikeuksista mitään.

Ennakoiko Jeesus kuolemaansa?

Yhteistä Q-evankeliumille ja Juudas Iskariotin evankeliumille on Jeesus nasaretilaisen viimeisiin päiviin liittyvä salaperäisyys. Q-evankeliumi ei kerro viimeisistä päivistä ja sen jälkeisistä kokemuksista mitään, vaikka toki edellyttää Jeesuksen ”korotuksen”. JIG kertoo Jeesuksen ja Juudaksen yrittäneen järjestää suunniteltu loppu. Samansuuntaisia kysymyksiä herää toki myös välillisesti kanonisten evankeliumien tähden. Vuosituhansien ajan ovat kristityt lukeneet, että Pilatus ihmetteli Jeesuksen pikaista kuolemaa (Mk. 15:44). Hautapaikkakin löytyi nopeasti pääsiäiskaudesta huolimatta. Markuksen evankeliumi kertoo toistuvasti, että Jeesus puhui tulevasta kuolemastaan ja ylösnousemuksestaan. Markuksen evankeliumin mukaan kukaan ei tajunnut tätä ennen tapahtumien koittamista. Kuitenkaan evankelista ei kuvaa ylösnousemusta fyysisenä tapahtumia, vaan jättää transsiin vaipuneet naiset hiljaiseksi (Mk. 16:8b). Vasta myöhemmin tuli verbaliset kuvailut ylösnousemuksen fyysiselle luonteelle.⁴ Kehitys on kulkenut moneen

¹ Juudas Iskariotin evankeliumista käytän lyhennettä **JIG** (=The Gospel of Judas Iskariot). Numeroviittaukset viittaavat National Geographic Societyn antamaan numerointiin, jakeisiin, teoksen englanninkielisessä käännoksessä. Juudas Iskariotin evankeliumi on saatavana myös pdf-muodossa internetistä: <http://personal.inet.fi/business/molari/juudas.pdf>. Juudas Iskariotin evankeliumista on luettavissa myös wikipedia-ensyklopediasta: http://fi.wikipedia.org/wiki/Juudaksen_evankeliumi. Käännoä perustuu koptinkieleen. Työryhmän englantilaista käännoä on käytetty käännoästulkintojen pohdinnassa tukena.

² Ylösnousemuksen ei-ruumiilliset tulkinnat ovat ilmeisiä jo UT:n ajoilta: Ks. keskustelusta 1 Tim. 1:20: (ὄν ἐστιν ὑμεναιὸς καὶ ἀλεξάνδρος, οὗς παρεδῶκα τῷ σατανᾷ ἵνα παιδεύσωσιν μὴ βλάσφημεῖν.); 2 Tim 2:18 (οἱ τινες περὶ τὴν ἀληθεῖαν ἠστοχῆσαν, λέγοντες [τὴν] ἀνάστασιν ἤδη γεγονέαι, καὶ ἀνατρεπούσιν τὴν τιμὴν πιστῶν). JP Arendzen (1909, *Encratites*. The Catholic Encyclopedia, vol V. Online Edition 2003. <http://www.newadvent.org/cathen/05412c.htm>); vrt. myös Valentinuksen opetukseen: I Dunderberg 1997, *Te olette alusta asti kuolemattomia*: *Näkökulmia Valentinuksen käsitykseen kuolemattomuudesta*. Taik. 102: 138–149. JIG ei kuitenkaan esitä, että jo nyt kaikki uskovaiset olisivat ylösnousseet, vaan ainoastaan torjuu fyysisen ruumiillisen ylösnousemuksen. Sen sijaan JIG kääntyy kiehtovasti kosmologiseen pohdiskeluun uudesta temppeleistä, mikä muistuttaa erästä rabbiinista tulkintaa pelastuksesta ”kolmantena päivänä” (GenR 22:4; vrt. myös Mt. 16:18).

³ Juha Molari, *Q-evankeliumi* (2.12.2005). Saatavana www-muodossa: <http://personal.inet.fi/business/molari/gevankeliumi.pdf> Samanaikainen Juudaksen evankeliumin kanssa lienee myös Egertonin evankeliumi, joidenkin tutkijoiden mukaan jopa varhaisempi kuin kanoniset evankeliumimme: minulta ilmestyy keväällä 2005 interlineaarinen suomennos papyruspalasiin ja kreikankieliseen rekonstruktiioon.. Saatavana kotisivuiltani: <http://personal.inet.fi/business/molari>

⁴ Itse asiassa edes Markuksen evankeliumi ei ole niin selvä ylösnousemuksen kuvauksissa kuin muiden evankeliumien perusteella tehtävät täydennykset luovat perinteisen mielikuvan. Markuksen evankeliumi päättyi lyhyeen kunnes munkit pistivät siihen lisää jakeita joskus 300-luvulla jKr.: Evankeliumin viimeiset sanat ovat haudalla käyneistä naisista: ”Ekstaasissa he eivät sanoneet kenellekään mitään, sillä he pelkäsivät”, Mark. 16:8b; ks. <http://www-users.cs.york.ac.uk/~fisher/cgi-bin/gnt?id=02160812#h>; <http://www.sacrednamebible.com/kjvstrongs/CONGRK161.htm#S1611>. Evankelista Markus kirjoittaa kreikaksi sanan ”*ekstasis*” (ἐκστασις). Juutalaiset ja pakanat käyttivät sanaa ekstaasi kuvatessaan transsia. Bauerin saksalainen kreikankielen sanakirja sanoo *Verwirrung*, sekasorto, sekavuus; *Ratlosigkeit*, neuvottomuus; *Entsetzen*, kauhistus. Ensimmäinen evankeliumi jätti naiset transsiin. Markuksen evankeliumi tiedosti Jeesuksen ylösnousemuksen, mutta ei sanallisesti kuvaillut sitä. Uskonnollinen transsi tunnetaan useiden eri uskontojen piiristä; joissakin se on hyvin tavoiteltua. Yhtä hyvin hindut, shamanistit kuin teosofit ovat kiinnostuneet transsista, he tahtovat kommunikoida jumaluuden kanssa transsissa. Patologiset syyt transsille on yleensä pyritty erottamaan uskon-

suuntaan: enemmän gnostiseen käsitykseen, jossa ylösnousemuksen fyysisyys saatettiin torjua jo ruumiillisuuteen liittyvän halveksunnan tähden, tai enemmän valtakirkon käsitykseksi muodostuneeksi uskomukseksi Matteuksen ja Luukkaan kuvauksia mukaillen. Nämä muuttivat ensimmäisen transsin pyhäksi peloksi ja ylösnousemus sai fyysisen tapahtumakuvauksen.

Evankelista Markuksen messiasalaisuuteenkin liitetty piirre opetuslasten ymmärtämättömyydelle on saanut monia eri tulkintoja: toiset korostavat evankelistan taktisesti ja kirkkopoliittisesti käyvän hyökkäykseen tietyllä tavalla ajattelevaa kristillistä suuntausta vastaan, toiset katsovat evankelistan tähdentävän tällä tavalla vain ylenmääräisesti pitkänperjantain ja pääsiäisen merkittävyyttä. On myös pohdittu sitä, että tuo ymmärtämättömyys on itsenäinen peritty teema, joka ei ole yhteydessä itse messiasalaisuuteen. Jos Markuksella oli kirkkopoliittinen intressi, herää kysymys, millä tavalla tuo mahdollinen vastapuoli oli ajatellut pääsiäisen tapahtumista? Olisiko heillä (evankelistan vastustamalla osapuolella) ollut käsitys, että ainakin osa opetuslapsista ymmärsi ”valmistella” kärsimysviikon tapahtumia? Mitä varten piti sanoa, etteivät opetuslapset ymmärtäneet edes ylösnousemuksen mahdollisuutta? On toki mahdollisuus, että eräät jatkoivat toimintaa sellaisessa uskomuksessa, jossa ylösnousemusta ei otettu julistuksen lähtökohdaksi. He toimivat ymmärtämättömien opetuslasten tavoin. Matteuksen (28:13)⁵ evankeliumin kertoman huhun mukaan juutalaiset väittivät, että opetuslapset olivat suunnitelleet ja ryöstäneet Jeesuksen ruumiin haudasta pääsiäisaamuun mennessä. Olisiko opetuslasten ymmärtämättömyydellä vastattu kerronnallisella tavalla siihen, etteivät opetuslapset voineet suunnitella tuolla tavalla, koska he eivät ymmärtäneet asiasta mitään etukäteen? Usein on ajateltu, että Markuksen vastapuoli olisi edustanut hellenististä ihmeitä tekevän jumalihmisen –kristologiaa, mutta tämä käsitys on menettänyt jo merkittävästi painoarvoaan. JIG kertoo, että Juudas ymmärsi nuo puheet harkituksi suunnitelmaksi, jossa yksi tehtävä kuului hänelle. JIG pakottaa lukijansa kysymään taas uudestaan, oliko Jeesuksella ennakoivia ajatuksia omasta kohtalostaan ja kuolemastaan. Puhuiko hän niistä kenellekään?

Kuoleman ennakoimisen pohdinnassa ei ole syytä sivuuttaa Manchesterin yliopistossa ja Oxfordin yliopistossa eksegetiikan tutkimusta ja opetusta harjoittanutta Christopher M. Tucketia. Hän on tutkinut Q-evankeliumin puheita ja painottanut siinä yhteydessä, että Q-tradition luvonne tulee ymmärtää juutalaisesta traditiosta käsin, profeettallisen, viisaukskirjallisuuden ja apokalyptiikan aineiston avulla. Tuo aineisto tekisi hänen mukaansa ymmärretyksi, että Jeesus kuvataan Q-evankeliumissa Viisautena torjutuksi profeetaksi ja samanaikaisesti kärsiväksi Ihmisen Pojaksi.⁶ Hänen mukaansa implisiittinen kristologia oli Jeesuksen opetuksessa Jumalan valtakunnasta. Tucket on eri mieltä Jeesus-seminaarin kanssa: hänen mukaansa Jeesuksen opetuksessa on voimakas eskatologinen dimensio, mutta Valtakunta ei ole vain futuurinen, vaan se alkaa tapahtua jo Jeesuksen omassa toiminnassa. Tucketin mukaan Jeesus on myös itse liittynyt itseensä Danielin 7:13 odotukset:7 Ihmisen Pojassa ilmenee ”Jeesuksen omat ideat omasta roolistaan ja ehkä identiteetistään.”⁸ ”Jeesuksen jumalaista pojan asemaa (sonhip) ei ilmeisesti hän itse pitänyt ainutkertaisena (as unique)”.⁹ Jossakin mielessä Jeesus näyttää pitävän itseään profeettana, jonka missiot merkitsevät nousevaa vihamielisyyttä ja epäluuloa häntä itseään vastaan. Hän oli myös halukas hyväksymään tämän väkivallan, koska hän oli vakuuttunut, että Jumala puolustaisi häntä. Tucket päättyy hyvin epäkyyniseen kokonaiskuvaan Jeesuksen omasta missiosta:

Hänellä lienee ollut jokin ajatus messiaanisuudesta, vaikka näyttäisi siltä, että monet messiaanisuuteen liittyvät aspektit eivät ole todennäköisesti osa ohjelmaa, jonka hän hyväksyi omakseen. Kaikessa tässä hän ilmaisi läheistä suhdetta Jumalaan, hän ilmaisi idean poikuudesta (sonship), mutta hän toivoi myös muiden jakavan sen hänen kanssaan.¹⁰

Jeesuksen ei ole uskottu voivan ennakoita kuolemaansa. Tämä kysymys on torjuttu usein kriittisen historian tutkimuksen piiristä, mutta toisaalla Tucketin kaltaiset tunnetut tutkijat ovat alkaneet pohtia Jeesuksen itseymmärrystä juuri odotettavan kärsimyksen näkökulmasta. Juutalaiset traditiot ovat voineet tukea kyseisiä odotuksia. Juudas Iskariotin evankeliumi nostaa kysymyksen, jospa Markuksen evankeliumissa kerrotut Jeesuksen ennakoivat puheet kärsimyksestään ja kuolemastaan eivät ole syntyneet täysin vain evankelista Markuksen toimituksellisen ketteryyden avulla? Jospa Jeesus puhui kuoleman odotuksistaan oppilailleen?

Asiantuntijalausuntoja

Craig A. Evans on hyvin tunnustettu Uuden testamentin professori Acadian yliopistossa Wolfvillessa Kanadassa. Hän on selvittänyt mm. vanhatestamentillisten ja juutalaisten teemojen käyttöä myöhäisantiikin messias kuvauksissa. Tällöin hän on painottanut

nollisista tarkoituspäristä Transsi koetaan joskus tavoitelluksi, erityiseksi tilaksi, johon hypnotisoija ohjaa ihmisen. Hypnoosissa tavoitellaan transsia, koska sen aikana saattaa tapahtua tarvittavia muutoksia ajanhahmottamisessa ja kivunsiedossa. Transsi mahdollistaa nukahtamisen ja muistamattomuuden. Transsi saattaa tuottaa tietoisuuteen tiedostamatonta materiaalia mielestä ja vapauttaa voimavaroja, jotka ovat tietoisuuden kynnyksen alapuolella. Tutkijat ovat suhteellisen yksimielisiä siitä, että sisäisiin mielenisältöihin syventymisellä parantuu minätietoisuus ja itseymmärrys. Pelottavan suuri, mutta mahdollisesti hyvin tarvittava tiedostamattoman mullistus alkoi naisissa, jos Markuksen evankeliumin kreikkalaisen sanan ottaa aivan totisesti. <http://www.hypnologia.com/fin/hypno/2003/2/tn.html>
<http://www.experiencefestival.com/a/Trance/id/195478>

<http://fusionanomaly.net/secretlifeoftrance.html> ja <http://www.trance.ch/papers/pitfall.htm> Evankelista Matteusta ja Luukasta ja Markuksen evankeliumin papyruksen kopioitsijaa ei myöhemmin tuollainen transsimainen ”sekavuus” tyydyttänyt. He kokivat sen negatiivisesti. Matteuksen evankeliumissa alkuperäistä transsia kevennettiin. Naiset eivät enää poistuneet ”transsissa”, vaan tavanomaisesti ”pelossa” (Matt. 28:8). Kreikkalaisen sanan muuttui toiseksi <http://www-users.cs.york.ac.uk/~fisher/cgi-bin/gnt?id=01280808#> Matteus kertoi naisten vieläpä iloisesti juosseen opetuslasten luo.

⁵ <http://www-users.cs.york.ac.uk/~fisher/cgi-bin/gnt?id=01281305#>

⁶ CM Tucket (1996), Q and the History of Early Christianity. Studies on Q. Edinburgh, Peabody, MA. T & T Clark, Henricksen Publishers.

⁷ Näin mm. DG Horrell & CM Tucket (2000), Christology, Controversy, and Community: New Testament Essays in Honour of David R. Catchpole. NovTSup 99. Leiden: Brill.

⁸ CM Tucket (2003: 164), The Son of Man and Daniel 7: Inclusive Aspects of Early Christologies. Teoksessa: O'Mahony, Kieran J. (toim), Christian Origins: Worship, Belief and Society. Journal for the Study of the New Testament Supplement Series 241. Sheffield: Sheffield Academic Press.

⁹ CM Tucket 2003: 185.

¹⁰ CM Tucket (2000: 222), Q 22:28-30. Sivut 99-116. Teoksessa: Horrell, David G. & Tucket, Christopher M. (toim), Christology, Controversy, and Community: New Testament. Essays in Honour of David R. Catchpole. NovTSup 99. Leiden: Brill.

moni-ilmeistä juutalaisuutta ja varhaisen kristillisyyden liittymistä tuohon moni-ilmeisyyteen. Tuossa yhteydessä myös suomalaisen tutkijan Antti Laaton tutkimus on ollut hänen tukena.11

Evans lausui löydetyn Juudas Iskariotin evankeliumin rekonstruktion julkistamistilaisuudessa:

"Juudaksen evankeliumi on Irenaeuksen todistuksen mukaisesti kirjoitettu toisen vuosisadan lopulla. Siten tämä löytö tarjoaa tärkein näköalan gnostilaisuuskeskusteluun. Tuota gnostilaisuutta varhaiset kristityt johtajat ja ajattelijat vastustivat. Juudaksen evankeliumi on myös säilyttänyt ilmeisesti varhaista spekulatiota apostoli Juudaksen motiiveista kavaltaa mestarinsa. Uuden testamentin evankeliumi ovat yllättävän hiljaiset tästä tärkeästä kysymyksestä. Vaikka gnostilainen kuvaus heijastaa toista vuosisataa, väite Juudaksen toimista Jeesuksen ohjeita noudattaen avaa tutkimuksen arvoisen suunnan tieteelle. Onko tässä toisen vuosisadan kirjoituksessa, täydennettynä ja toimitettuna vastaamaan toisen vuosisadan gnostilaisia ajatuksia, muisto varhaisemmasta traditiosta, jossa muistettiin Juudaksen toimineen Jeesuksen antamien ohjeitten mukaisesti? Tämä ajatus iskee ehkä meihin ja tunnemme sen ehkä kaukaa haetulta, mutta samanaikaisesti se on täytynyt olla sen verran hyväksytty, että Juudaksen evankeliumi on kuitenkin säilyttänyt meille ensimmäisen selityksen siitä, miksi apostoli Juudas teki tekonsa".

The Chronicle Herald (9.4.2006)¹² lehden haastattelussa Acadian yliopiston professori Evans kertoo pitäneensä itsessään erästä salaisuutta jo viimeiset kahdeksan kuukautta. 1700 vuotta sitten katosi teksti, joka vasta nyt tunnetaan Juudas Iskariotin evankeliumin kopiosta. Se on eräs varhainen kristillinen kirjoitus, joka kuvaa Raamatun petollisimman konnan sankariksi. Nyt tämä teksti tulee julki-suuteen. Kanadassa pieni tutkijoiden ryhmä työskenteli projektin kanssa. Evans piti *National Geographic Societyn* vaatiman luottamuksen. Julkaisija oli pyytänyt Evansin apua.

Evans myöntää, että kauan aikaa sitten kadonnut JIG on ollut huonosti pidetty raamatullinen salaisuus viime aikoina. Sen olemassaolosta on ollut juuraja jo 30 vuotta, sen historiaa on peittänyt mysteeri ja teoksen ympärille on liittynyt vääreännöstä, varkautta ja petosta.

JIG:n uusin historia palautuu 1970 luvulle, kun papyrus koodeksi löydettiin (ryöstettiin) egyptiläisestä hautaluolasta. Julkisuudessa on esiintynyt useita löytövuosia, useimmiten 1978, 1979 tai 1980. Vuonna 1983 papyrus huutokaupattiin 3 miljoonalla dollarilla luvattomilla antiikkimarkkinoilla. Koodeksi turmeltui kuudentoista vuoden ajan Yhdysvalloissa tallelokerossa, kunnes sveitsiläinen Maecenas säätiö sai sen vuonna 2000. Säätiö aloitti yhteistyön National Geographic Societyn kanssa papyruksen entisöimiseksi, alkuperän selvittämiseksi ja analysoimiseksi. Papyrus palautetaan Egyptiin, kun entisöiminen on saatu valmiiksi.

Koodeksin yli 60 sivua on yli 1000 pikkupalasessa. Nämä palaset on täytynyt yhdistää toisiinsa uudestaan. Entisöimistyö paljasti neljä dokumenttia, joista yksi oli JIG. Tämä evankeliumi on tunnettu varhaisten kirkkoisien viittauksista. Nämä kirkkoisat moittivat sellaisia kuvailuja, joiden mukaan Juudas olisi tärkein opetuslapsi.

National Geographic nimitti kolme oppinutta kääntämään dokumentin koptin kielestä. Projektiin tuli myös neljä neuvonantajaa, joista yksi oli professori Evans Acadia yliopistosta. Evans on toiminut aiemmin myös Trinity Western Universityssa uskonnon tutkimuksen johtajana, opettanut ja vierailut useissa yliopistoissa. Evansin mukaan Matteuksen, Markuksen, Luukkaan ja Johanneksen evankeliumit ovat historiallisesti luotettavampia kuvauksia Jeesuksen elämästä ja kuolemasta kuin Juudas Iskariotin evankeliumi. JIG paljastaa enemmän varhaisen kristillisen uskon erilaisuudesta kuin paljastaisi ristiinnaulitsemisen niin sanotun totuuden. *"Juudas on toisen vuosisadan gnostilainen teksti"*, Evans luonnehti löydetyn JIG:n eetosta The Chronicle Herald -lehden haastattelussa 9.4.2006: *"Jotkut saattavat jopa väittää, että Jeesus ohjasi itse näytelmän omasta kuolemastaan, mutta kukaan uskottava tutkijat ei tulkitisi tällä tavalla"*. Evans kertoo olevansa iloinen osallisuudestaan huomattavaan projektiin.

Amy-Jill Levine on Vanderbiltn teologisen tiedekunnan Uuden testamentin eksegetiikan professori. Hän on erityisen tunnettu feministisistä uusista näkökulmista, kun arvioidaan uskonnon historiaa. Levinen tutkimukset käsittelevät toisen temppelin kauden juutalaisuutta ja naisen asemaa antiikin yhteiskunnissa. Hän kuuluu myös tunnettujen julkaisusarjojen toimituskuntaan (esim. the Journal of Biblical Literature ja the Catholic Biblical Quarterly). Amy-Jill väitteli tohtoriksi Duken yliopistosta. Koodeksin julkistamistilaisuudessa Amy-Jill Levine antoi lausunnon, jossa hän korosti, ettei JIG ole vain eräs lukuisten ei-kanonisten evankeliumien, tekosten ja kirjeiden joukossa, vaan se myös osoittaa, että kanoninen aineisto ei asettanut pakottavia esteitä Jeesuksen varhaisille seuraajille.

"Nämä henkilöt, jotka muotoilivat ja kopioivat kyseisen tekstin, asettaa haasteen perinteiselle kuvaukselle Juudaksesta pettäjänä. Evankeliumissa esitetään myös ankarampi seksuaalietiikka kuin kanoniset evankeliumit tekevät. Evankeliumi tarjoaa vaihtoehtoisen teologian sekä perinteiselle esiortodoksiselle kirkolle että synagogalle. Tällä tavalla menetellessään evankeliumi kertoo paljon toisen vuosisadan uskosta ja käytännöstä, mutta erittäin vähän – jos lainkaan – Nasaretin miehestä itsestään."

Herb Krosney¹³ kertoo Juudaksen evankeliumin merkittävydestä:

11 Ks. Craig E. Evans, Messianic Hopes and Messianic Figures in Late Antiquity (saatavana www.muodossa

<http://www.christchair.ucalgary.ca/lectures/Evans%20Messianic%20Hopes.pdf>). A. Laato, Josiah and David Redivivus: The Historical Josiah and the Messianic Expectations of Exilic and Postexilic Times (ConBOT 33; Stockholm: Almqvist & Wiksel, 1992). Evans on kirjoittanut ja toimittanut yli 50 teosta. Antiikin kirjallisuuden, tutkimuksen ja kristinuskon välisiä suhteita hän on selvittänyt mm. teoksissaan: Ancient Texts for the New Testament Studies (Hendrickson, 2005), Jesus and the Ossuaries (Baylor University Press, 2003), The Bible Knowledge Background Commentary: Matthew-Luke (Cook Communications Ministries, 2003), ja Noncanonical Writings and New Testament Interpretation (Hendrickson, 1992). Evans laatii myös Matteuksen selitysteosta New Cambridge Bible Commentary – sarjaan. Hän on myös työskentelemässä Kuolleen meren käärejä käsittelevän teoksensa kanssa. Evans on jäsen myös monissa tunnustetuissa toimituskunnissa (the Journal for the Study of the New Testament Supplements; Dead Sea Discoveries; ja Journal for the Study of the Historical Jesus). Evans on toiminut Raamatun tutkimukseen erikoistuvan teologisen aikakauskirjan (the Bulletin for Biblical Research) päätoimittajana. Tohtoritutkintonsa raamatutieteistä hän saavutti Claremont Graduate yliopistosta.

¹² Kelly Shiers, *Acadia prof in on open secret. Gospel of Judas has axe to grind and it grinds it, says Evans*. The Chronicle Herald 9.4.2006

¹³ Herb Krosney on elokuvaohjaaja, tuottaja ja kirjailija. Teoksensa Kadonnut evankeliumi (*The Lost Gospel*) tähden on häntä käytetty asiantuntijana mediassa, kun on arvioitu Juudas Iskariotin evankeliumin taustatekijöitä.

“Minä ajattelen, että Juudaksen evankeliumi – kadonnut evankeliumi – avaa jonkin verran enemmän toisen ja kolmannen vuosisadan historiaa. Me emme tiedä kovinkaan paljon tuosta varhaisesta kristinuskosta. Varhainen kristinusko oli hyvin moni-ilmeinen like. Repeytyminen irti juutalaisuudesta oli vasta tapahtumassa. Siinä ilmeni jäänteitä juutalaisesta messianisuudesta. Me näemme tämän jossakin laajuudessa Juudaksen evankeliumissa – me näemme koko mahdollisen alkuhistorian kääriytyvän taas auki. Emme ole olleet kykenevät käsittämään sitä aiemmin, koska toisesta ja kolmannelta vuosisadasta on jäljelle jäänyt vain huomattava hämäryys vuosiimme saakka.”

Irenaeus¹⁴ mainitsee Juudaksen evankeliumin noin vuonna 180 jKr., kun hän kuvailee hyvin tyyliä kainilaisten gnostilaista ryhmää teoksensa *Adversus haereses* (Harhaoppeja vastaan) ensimmäisen kirjan viimeisen luvun alussa.¹⁵ Evankeliumi on siis kirjoitettu ennen Irenaeuksen mainittua vuotta. Mutta miten paljon aikaisemmin, on kiistanalainen kysymys.

Kainilaisten opit

1. Toiset julistava Kainin periytyvän ylhäisestä Voimasta, ja tunnustavat, että Eesau, Korah, sodomilaiset ja gomorraalaiset, ja kaikki sellaiset henkilöt, jotka ovat sukua heille. Tähän kertomukseen he lisäävät, että Luoja on heitä ahdistanut, vaikka kukaan heistä ei ole kärsinyt mitään vammaa. Sofialle (viisaus) oli tapana voittaa se, mikä kuului hänelle heiltä. He julistavat, että Juudas kavaltaja oli läpeensä vihkiytynyt näihin asioihin, ja että hän yksin, tiesi totuuden jota muut eivät tiede. Hän valmisti pettämisen mysteerin. Hänen kauttaan kaikki asiat maassa ja taivaassa oli siten järjestetty hämmennykseen. Hän laati tämän kaltaisen kuvitteellisen kertomuksen, joka tunnetaan tittelillä Juudaksen evankeliumi.
2. Minä olen myös tehnyt kokoelman heidän kirjoituksistaan, joissa he puolustavat Hysteran tekojen palvontaa. Lisäksi he kutsuvat tätä Hysteraa taivaan ja maan luojaksi. He myös kokevat, kuten myös karpokraatit, että mies ei voi pelastua, kunnes hän on kokenut nämä kaikki kokemukset. Eräs enkeli, he väittävät, palvelee heitä heidän jokaisessa synnillisessä ja iljettävissä teoissaan, ja yllyttää heitä uskaliaasti hävyttömyyteen ja saastaan. Mikä tahansa lienee toiminnan luonto, he julistavat, että he tekevät sen enkelin nimessä. He sanovat: ”Oi sinä enkeli, minä teen sinun tekosi; Oi sinä voima, minä saatan valmiiksi sinun toimesi!” Ja he kokevat, että tämä on ”täysi tietämys”, ilman pelkoa syöksyvät sellaisiin tekoihin, jotka eivät ole laillisia edes mainita.
3. Se oli selvästi välttämätöntä todistaa, että heidän näkemykset ja säännöt osoittavat heistä, jotka ovat Valentinuksen koulusta peräisin, kun ovat sellaisia äitejä, isä ja esi-isä, ja myös toteuttavat heidän oppejaan. Toivon, että mahdollisesti joku heistä, katuisi ja palaisi ainoan Luojan luo, maailmankaikkeuden luojan ja Jumalan, sekä saisi pelastuksen, [- -] mutta todennäköisesti he vakaumuksissaan kuvittelevat saavansa jonkin suuremman tietämyksen ja ylväämmät mysteerit. [- -]

On kiistanalainen, mikä on ollut Irenaeuksen lähde. Vaikuttaisi, että Irenaeus tuntee Juudaksen evankeliumin vain juurujen perusteella. Vasta löydetty evankeliumi antaa hyvin erilaisen vaikutelman yhteisön moraalisisista ihanteista kuin Irenaeus. Joka tapauksessa evankeliumi on tullut jo kyllin merkittäväksi, että Irenaeus päättää mainita sen nimeltä. Toki kirkkoisä voi leimata myös tahallisen valheellisesti vastustamaansa yhteisöä. Jotkut katsovat, että Irenaeuksen tieto evankeliumin olemassaolosta palautuisi **Justinus Martyriin**, jolloin alkuperäinen JIG olisi syntynyt viimeistään noin 140 jKr., tai jopa 120 jKr. **Tertullianus** (155–230 jKr.) kirjoittaa Juudaksen asemasta kainilaisessa opissa, mutta ei mainitse Juudaan evankeliumia.¹⁶ Tämä ei tarkoita, etteikö evankeliumia olisi ollut olemassa. Tertullianuksen mukaan nämä harhaoppiset (offilaiset, setiläiset ja kainilaiset) uskoisivat käärmeen antaneen tiedon oikeasta ja väärästä. Kainilaiset vaatisivat, että Juudakselle kuuluu myös anteeksianto.

Tuskin gnostilaiset kirjoitukset syntyivät tyhjästä 100-luvun aikana. Jo Uutta testamenttia lukiessa voi olettaa kirjoittajien käyneen keskustelua tai väittelyä sellaisten uskonnollisten suuntausten kanssa, jotka lienevät 100-luvun gnostilaisuuden isä. Paavalin nimissä kulkeva Kolossalaiskirje (2:8–23) kertoo perinnäissääntöihin, maailman alkeisvoimiin ja uudenkuun määrittämiseen tukeutuvasta opetuksesta. Juudaan kirje (jae 11 ”Kainin tietä!”)¹⁷ ja 2 Pietarin kirje sekä Ilmestyskirja sisältävät myös aineistoa, joiden valossa voisi olettaa Juudas Iskariotin evankeliumin aatemaailman palautuvan UT:n aikakauteen ensimmäiselle vuosisadalla jKr. Irenaeuksen kuvaus osoittautuu leimaavuudessaan ylilyönniksi. *Adversus haereses* kuvaa uskonnollisen ryhmän elämää ”synnilliseksi ja iljettäväksi teoissaan”, mutta vastaavalla tavalla myös JIG 38 (ym.) luonnehtii valtavirran uskonnollisuutta synnilliseksi. Juudas Iskariot sai uuden mahdollisuuden nyt 2006 jKr., kun teksti löydettiin. Sopiiko pluralistiseen kirkkoon valtaopista etäännytynyt harrastuneisuus tällä hetkellä paremmin kuin Irenaeuksen aikana? Gnostilaiset riitit eivät liene toki vieläkään siveille ja totunnaisille katseillemme haluttavia.

Samanaikaisesti kun painotan JIG:n teologisten ajatusten sijoittuvan UT:n aikakauteen, ei vasta UT:n jälkeiseen maailmaan, korostan, että JIG:n historiankirjoitus ja henkilökuvaukset tulee ymmärtää roomalaisella ajalla yleistyneen fiktion näkökulmasta. GW Bowersock (1994)¹⁸ on selvittänyt fiktion yleistymistä roomalaisella ajalla. Tuolloin syntyivät kuvitteelliset tarinat, homeerinen revisionismi, traagiset tai romanttiset novellit ja koomiset tai satiiriset novellit. Bowersock korostaa uudenlaista suhtautumista fiktion: nyt unohdettiin totuuden, valheen ja kirjoittamisen väliset suhteet (esim. Ptolemaeus Chennuksen ihmeitä täynnä oleva tarina).

¹⁴ Ks. Irenaeuksesta esim. New Advent katolinen ensyklopedia (<http://www.newadvent.org/cathen/08130b.htm>) Irenaeuksen kääntymisvuodesta kristinuskoon ei ole varmuutta. Hän on kuitenkin varmuudella kuunnellut piispa Polykarpostä (k. 155 jKr). Marcus Aureliuksen kaudella hän oli Lyonissa pappina. Lähes kaikki kirjoituksensa hän kohdisti jollakin tavoin gnostilaisuuden vastustamiseen..

¹⁵ Ks. teos *Adversus haereses* kokonaisuudessaan: <http://www.newadvent.org/fathers/0103.htm>. Juudaksen evankeliumi on mainittu kohdassa Adv.haer I.31.1 (<http://www.newadvent.org/fathers/0103131.htm>).

¹⁶ Tertullianus, Kaikkia harhaoppeja vastaan 2; ks. <http://earlychristianwritings.com/text/tertulian19.html>

¹⁷ Ks. <http://www-users.cs.york.ac.uk/~fisher/cgi-bin/gnt?id=2601> Timo Eskolan (<http://www.teolinst.fi/uutiset/u06-4-20.html>) käsitys, että ”gnostilaisuus” ja ”kristinuskko” eivät olisi koskaan kilpailleet keskenään, on kestämaton.

¹⁸ Ks. Bowersock, G.W. 1994. *Fiction as History: Nero to Julian*. Sather Classical Lectures. Berkeley: University of California Press.

Evankeliumin uusin historia

Löydetty koodeksi on koptinkielinen, mutta sen uskotaan olevan käänös alkuperäisestä kreikkankielisestä evankeliumista. Eräs tutkimuksellinen ongelma on tekstin mahdollinen muuttuminen 100-luvun kreikkalaisesta evankeliumista 300-luvun koptinkieliseen evankeliumiin. Onko tuona aikana evankeliumi kasvanut? Tämä koodeksi löydettiin jo 1970 luvulla. On mahdollista, että koodeksi olisi ollut haudattu hautaluolaan Kararrassa, joka on Niilin itäpuolella. Jotkut maalaiset löysivät sen ja möivät välittäjälle Kairossa. Myös Ylä-Egyptissä sijaitseva Megaga (nykyinen Behnasa) on esiintynyt oletettuna löytöpaikkana. Mario Jean Robertyltä on peräisin väite, että evankeliumin löytöpaikka olisi Muhazafat Al/El Minya Keski-Egyptissä.

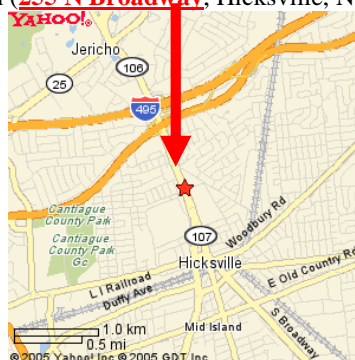
Muhazafat Al/El Minya

Egyptiläinen jalokivikauppias Hanna sai kivilaatikon. Hanna etsiskeli mahdollisia ostajia. Ilmeisesti hän otaksui papyruskoodeksin suuren arvon, koska hän vaati 3 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria siitä.

Geneven kreikkalainen diileri Nikolas Koutoulakis lähetti tyttöystävänsä Mian tutkimaan tilannetta. Mia päätti tehdä yksityisen kaupan Hannan kanssa, mutta epäonnistui. Salakavala kreikkalainen varasti Hannan kotoa kaikki käsikirjoitukset ja vei ne Geneveen, jossa hänelle tarjottiin 3 miljoonaa dollaria.

Koodeksi siirtyi Egyptistä Eurooppaan, josta vuonna kolmella miljoonalla dollarilla vuonna 1983 Yhdysvaltoihin. Papyrusta säilytettiin New Yorkissa (Long Island) Citibankin (255 N Broadway, Hicksville, NY 11801) turvalokerossa 16 vuotta.

Väitetään, että 1980-luvun lopulla tunnettu raamattututkija James M Robinsonin neuvotteli välittäjän kanssa papyruskosta. Vuonna 1990 kreikkalainen Hanna yritti myydä uudemman kerran koodeksin, nyt norjalaiselle Martin Schoyenille. Myynti epäonnistui. Vuonna 1991 Robinson oli jälleen neuvotteluissa välittäjän kanssa. Pettymyksekseen hän ei saanut tehtyä kauppooja. Vuonna 2000 Yalen yliopisto ilmoitti, ettei halua ostaa papyrusta.

Zürichiläinen antiikin keräilijä Frieda Nussberger-Tchacos osti koodeksin syyskuussa 2000. Tästä keräilijästä periytyy kyseisen koodeksin nimitys **Dimaratos Tchacos**. Koodeksi sisälsi JIG:n lisäksi myös erään Jaakobin nimissä kulkevan tekstin (**Jaakobin ensimmäinen apokalypsi**),¹⁹ **Pietarin kirjeen Filippukselle**²⁰ ja tekstifragmentin, jota on kutsuttu **Allogeneksen**²¹ ("Muukalaisen") kirjaksi. Internetin välityksellä voi tutustua myös näihin kirjoituksiin.

¹⁹ <http://www.gnosis.org/naghamm/1ja.html>.

²⁰ <http://www.webcom.com/gnosis/naghamm/letpet.html>

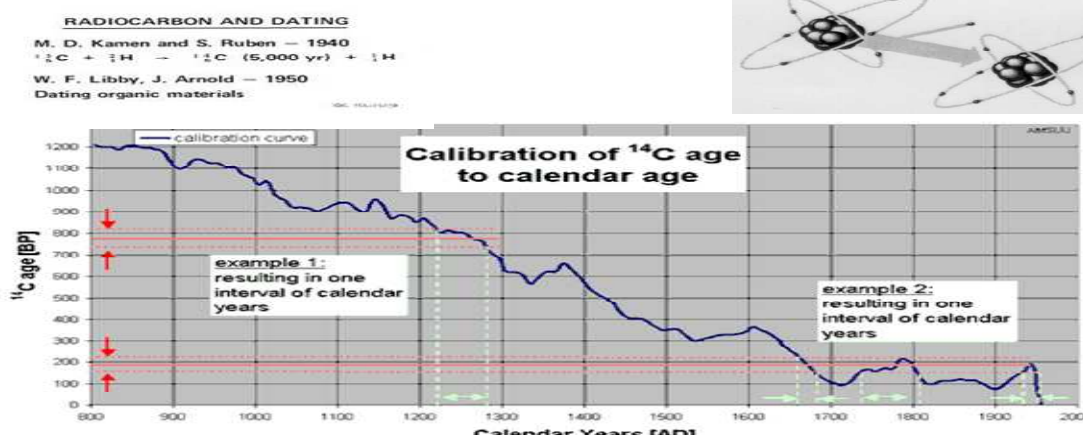
²¹ Ks. <http://www.webcom.com/gnosis/naghamm/allogene.html> tai http://www.meta-religion.com/World_Religions/Christianity/Other_Books/Nag_Hammadi/allogenes.htm.

Ilmaisu esiintyy myös mm. I Esdras 8:68–9:36 ja Jer. 49:17 (LXX):

Keräilijä yritti myydä koodeksia, muttei onnistunut tavoitteissaan. Bruce Ferrini kävi keskusteluja, muttei ostanut, koska ei pitänyt sitä aitona. Ferrinin mukaan myynnin ongelmat syntyivät papyruksen epäselvän alkuperän tähden: jotkut väittivät sen olevan peräisin jopa vuodelta 1947, mutta monia erilaisia tarinoita liikkui. Tämän jälkeen syyskuussa 2001 hän kääntyi sveitsiläisen Maecenas säätiön puoleen, jotta papyrus koodeksi entisöitäisiin ja käännettäisiin. Käännöstyö alkoi vuonna 2002. Sveitsiläinen Rodolphe Kasser tuli vuonna 2004 johtamaan koptilaisen tekstin kääntämistä.²² Florence Darbre vastasi koodeksin entisöimisestä. Augsburgin yliopistosta Gregor Wurst avusti kielen käännöksessä.

Maecenas säätiön presidentti Mario Roberty epäilee, että Vatikaanilla voi olla kopio Juudas Iskariotin evankeliumista.²³ Kirkko oli päättänyt poliittisista syistä lukea Raamattuun vain Luukkaan, Markuksen, Matteuksen ja Johanneksen evankeliumit, mutta muut evankeliumit tuomittiin. Robertyn mukaan olisi hyvin loogista, että katolinen kirkko piti kuitenkin kopiot kielletyistä evankeliumeista. Roberty syyttää Vatikaanin politiikkaa, jossa arkiston olemassaoloa ei kommentoida. Roberty toivoikin, että joskus tulisi julki uusi kopio Juudas Iskariotin evankeliumista, koska säätiön omistama katkelma on vain noin 65–70 prosenttia alkuperäisestä. Robertyn mukaan Juudas Iskariotin evankeliumi jäi kätköön pitkäksi aikaa Frieda Tchakoksen oston jälkeen, koska Frieda ei tiennyt evankeliumia osaksi koodeksia. Säätiön presidentti painottaa JIG:n tuomaa uutta näkökulmaa kirkon vanhaan politiikkaan, kun kirkko määritteli oppiaan ja kaanoniaan.

Maecenas säätiö teki vuonna 2005 sopimuksen National Geographic Societyn kanssa. Väitetyksi sopimushinnaksi on huhuttu miljoonaa Yhdysvaltain dollaria. National Geographic Society antoi viisi pientä näytettä JIG:sta Arizonan yliopistolle, jotta yliopisto ajoittaa papyruksen radiohiilimenetelmän avulla.²⁴ Sama laboratorio oli ajoittanut myös Kuolleiden meren käärot. Laboratorion tulosten mukaan käytetty papyrus ajoittuu vuosille 220–340 jKr. Ajoituksesta ovat raportoineet Tim Jull ja Greg Hodgins.

Münsterin yliopiston koptin kielen professori Stephen Emmel analysoi Juudas Iskariotin evankeliumin. Hän totesi paleografisessa analyysissään kirjoitustyylin muistuttavan erittäin paljon Nag Hammadin teksteissä tavattua, vaikka kirjaimet eivät olleet identtisiä²⁵. Kirjoitustyylin suuren samankaltaisuuden perusteella Emmel arvioi JIG:n syntyneen 300-luvun lopulta vuoteen 400 jKr. *McCrone Associates* on yritys, joka on erikoistunut analysoimaan mustetta. Yrityksen havaintojen perusteella muste sisälsi ainesosasia, jotka tunnetaan kolmannen ja neljännen vuosisadan musteesta toisaalla. *Codex Tchacos* on määrä luovuttaa Kairossa toimivaan koptilaiseen museoon.

²² Tällä hetkellä 79 vuotta vanha arvostettu Geneven yliopiston professori Kasser on ollut myös tuottelias tutkija. Vuodelta 2003 on hänen toimittamansa Papyrus Michigan 3520 Und 6868(A) : Ecclesiastes, Erster Johannesbrief Und Zweiter Petrusbrief Im Fayumischen Dialekt; vuodelta 1999 projektityö muiden tutkijoiden kanssa: Mission suisse d'archeologie copte de l'Universite de Geneve, EK 8184; vuodelta 1997 N Bossonin kanssa Worterverzeichnis Zu Gawdat Gabras Ausgabe Des Psalters Im Mesokemischen (Oxyrhynchitischen/mittelagyptischen) Dialekt Des Koptischen (Mudil-Kodex); vuonna 1983 hän osallistui kaivausraportin tuottamiseen Survey Archeologique Des Kellia (Basse-Egypte) : Rapport De La Campagne 1981. Vuodelta 1994 on hänen juhkakirjansa, jossa on myös hänen artikkeleitaan koptinkielestä: Coptology: Past, Present, and Future Studies in Honour of Rodolphe Kasser (kirjoittajina Rodolphe Kasser, Martin Krause, Sren Giversen, Peter Nagel).

²³ Ks. Henk Schuttenin tekemä haastattelu: <http://ds009.xs4all.nl/artnews/parooltrans6-7.htm>. Paavi Ratzinger on tuominnut Juudas Iskariotin evankeliumin jyrkästi, koska se hänen mukaansa ei anna oikeaa kuvaa tapahtumista ja vääristää Kristuksen rakkauden (AGI 13.4.4006).

²⁴ Ks. itse menetelmästä esim. http://www.csc.fi/arctinet/kivikaus/m7/7_4_2.htm ja <http://www.qnet.fi/mpeltonen/ajoitukset5.htm>. Radiohiiliajoitus on arkeologian tärkein ajoitusväline. Sen kehittäjä oli sittemmin myös nobelisti W. F. Libby. Ilmakehän yläosissa muodostuu kosmisen säteilyn pommituksessa radioaktiivista hiilen isotooppia ($\text{C}14$). Tämä isotooppi käyttäytyy kemiallisesti tavallisen hiilen isotoopin tavoin. Periaatteessa näytteen ikä saadaan tavallisen ja radioaktiivisen isotoopin suhteen perusteella määrittäeksi aritmeettisella laskutoimituksella. Radiohiiltä on kuitenkin muodostunut erilaisia määriä eri aikoina. Radiohiiliajoitus on kalibroitava. On käynyt ilmi, että Egyptin historiallisen kronologian perusteella tunnettuja hautalöytöjä ajoitettaessa, että radiohiiliajoitus antoi iän liian nuoreksi. Radiohiilen muodostumisnopeudet vaihtelivat. Maapallolle saapuvan kosmisen säteilyn määrä on vaihdellut ja radiohiiltä on muodostunut eri määriä eri aikoina. Kalibroinnissa on käytetty apuna Yhdysvaltain länsirannikon vuoristossa kasvavissa vihenmäntyjä, joiden vuosilustojen iän avulla oli kalibrointi mahdollinen.

²⁵ Paleografisen tutkimuksen menetelmistä, ks. M Brown (1990), *A Guide to Western Historical Scripts: From Antiquity to 1600*. London: British Library; EM Thompson (1912), *An Introduction to Greek and Latin Palaeography*. Oxford: Clarendon. Paleografiasta myös:

<http://medievalwriting.50megs.com/scripts/history2.htm> Ks. näytteitä eri aikakausien kirjoitusasusta: <http://www.fordham.edu/halsall/byzantium/paleog.html> ja <http://www.fordham.edu/halsall/byz/paleolinks.html>

Juudas Iskariotin evankeliumi

Suomennos

Suomennos perustuu Rudolphe Kasserin, Marvin Meyerin ja Gregor Wurstin käännökseen ja koptinkieliseen tekstieditioon.²⁶

ALKU

Ilmoituksen salainen selostus²⁷, jonka Jeesus puhui keskustelussa Juudas Iskariotin kanssa kolme päivää ennen kuin hän juhli pääsiäistä.

JEESUKSEN MAANPÄÄLLINEN TEHTÄVÄ

Kun Jeesus ilmestyi maan päälle, hän teki ihmeitä ja suuria ihmetekoja ihmiskunnan pelastukseksi.²⁸ Vaikka jotkut [kulkivat] oikeamielisyyden tiellä, muut kulkivat rikkomuksissa. Kaksitoista opetuslasta kutsuttiin. Hän alkoi puhua heille maailman tuonpuoleisista mysteereistä ja mitä tapahtuisi lopussa. Usein hän ei ilmestynyt opetuslapsilleen itsensä, vaan hänet havaittiin heidän keskuudessaan lapsena.²⁹

KOHTAUS 1: Jeesuksen dialogi opetuslastensa kanssa: Kiitosrukous

Eräänä päivänä hän oli opetuslastensa kanssa Juudeassa. Ja hän tapasi heidät {kun nämä olivat} kokoontuneena yhteen ja istuivat hartaassa seremoniassa. Kun hän [lähestyi] opetuslapsiaan, {nämä olivat} yhteen kokoontuneina ja istuivat esittäen kiitosrukousta leivästä, [hän] nauroi.³⁰

Opetuslapset sanoivat [hänelle], ”Mestari, miksi sinä naurat kiitosrukoukselle? Me olemme tehneet sen, mikä on oikein”.

Hän vastasi ja sanoi heille, ”Minä en naura teille. <Te> ette tee tätä oman tahtonne tähden, vaan koska sen avulla teidän jumalaanne kiitetään.

He sanoivat, ”Mestari, sinä olet [...] meidän jumalamme poika.”

Jeesus sanoi heille, ”Miten te tunnette minut? Todella [minä] sanon teille: ihmisten sukupolvi, joka on teidän kanssanne, ei tunne minua”.

OPETUSLAPSET VIHASTUVAT

Kun hänen opetuslapsensa kuuluivat tämän, he alkoivat vihastua ja raivostua. {He} alkoivat pilkata häntä sydämissään.

²⁶ *The Gospel of Judas*. Edited by Rodolphe Kasser, Marvin Meyer, and Gregor Wurst with Additional Commentary by Bart D. Ehrman. Washington, D.C.: National Geographic Society, 2006. *The Gospel of Judas*. Coptic text established by Rodolphe Kasser and Gregor Wurst. The National Geographic Society, April 2006. JIG ei ole selvärakenteista kieltä, joten en ole kirjoittanut suomennosta niin paljon yleiskieliseksi, ettei lukija havaitsisi tekstissä itsessään olevaa epäselvyyttä.

Koptinkielinen rekonstruktio: http://www9.nationalgeographic.com/lostgospel/_pdf/CopticGospelOfJudas.pdf. Koptin sanojen merkitykseen voi tutustua sanakirjasta: <http://www.metalog.org/files/crum.html>. { } -merkintä tarkoittaa suomen kielen tähden tehtyä lisäystä tekstiin. [] -merkintä tarkoittaa tutkimusryhmän arvausta puuttuvasta sanasta käsikirjoituksen vaurioituneessa kohdassa.

²⁷ ΠΛΟΓΟ[Σ] ΕΤΖΗΠ' ΠΤΑΠΟΦΑ. Näiden ensimmäisten sanojen painoarvoa ei voisi liikaa painottaa. ”Salaisuus” ei ole pelkästään gnostilaista sanastoa, vaan tunnetaan myös UT:n teksteistä, evankeliumit mukaan lukien. Vrt. Tuomaan evankeliumin alku:

ΠΛΕΙ ΝΕ ΝΦΑΣΕ ΕΘΗΠ' ΕΝΤΑ-ΙΘ ΕΤ-ΟΝΣ ΧΟ-ΟΥ ΑΥΘ ΑΦ-ΟΖΑΙ-ΟΟΥ ΝΘΙ-ΔΙΔΥΜΟΣ
ΙΟΥΔΑΣ ΘΟΥΜΑΣ

”Nämä ovat kätketyt sanat, jotka (Jeesus) hän puhui heille, ja hän kirjoitti ne, se on Didymos Juudas Tuomas”. Nag Hammadin Johanneksen apokryfissä viitataan myös ensimmäisessä virkkeessä ”mysteereihin ja salaisuuteen”. (<http://www.webcom.com/gnosis/naghamm/apocjn.html>). Nag Hammadin ”Totuuden kirjoitukset” alkaa viittauksella kuultavaan, jota ei kuulla luonnollisin korvin, vaan ”mielen korvilla”, mistä syytä monet eivät totuutta löydäkään (<http://www.webcom.com/gnosis/naghamm/testruth.html>). ”Tuomas taistelijan kirjan” alku muistuttaa suuresti JIG:n alkua: ”Salaiset sanat, jotka Pelastaja puhui Juudas Tuomakselle” (<http://www.webcom.com/gnosis/naghamm/bookt.html>). Juudaksen evankeliumi ei selvästikään ole, että evankeliumissa kerrotut tapahtumien kulut olisivat yleisesti tunnetut. Evankeliumi tahtookin olla pienryhmän erityistulkinta menneisyyden avulla tulevaisuuteen.

²⁸ Ilmaisu on hyvin traditionaalinen. Esiintyy vähän eri muodossa myös mm. Barnabaan kirjeessä 5:8.

²⁹ Lapsenkaltaisuus on tunnettu ilmaisu UT:n kirjoituksissa, mutta myös mm. Tuomaan evankeliumissa, jonka mukaan Jeesus luonnehti opetuslapsia seuraavasti:

ΕΥ-ΕΙΝΕ Ν-ΖΝ-ΦΗΡΕ-ΦΗΝ, ”He muistuttavat pieniä lapsia”. Tällä kertaa lapsi on JIG:ssä erikoisesti Jeesuksen imago. Vrt. myös Mt 25:45: <http://www-users.cs.york.ac.uk/~fisher/cgi-bin/gnt?id=01254515#h>

³⁰ Kynniköiden tunnetaan pilkanneen uskonnollisia menoja. Myös Lukianos samosatolainen esitti pilkkaa uskontoja kohtaan. Ks. kynnikoista:

<http://personal.inet.fi/business/molari/Dokumentit.pdf>, <http://personal.inet.fi/business/molari/Tutkimushistoria.pdf> ja

<http://personal.inet.fi/business/molari/Vanha%20kirkko.pdf>. On mahdollista, että Egyptissä vaikuttanut voimakas kyyninen aatevirtaus vaikutti JIG:n Jeesus-kuvaukseen. Hänestä tuli kyynisesti naurava opettaja perinteisiä pyhiä toimia vastaan. Muutoin JIG:n Jeesus-kuva ei ole kyyninen. Erikoisinta on tässä, että nauru sattuu juuri leivän tähden lausutun kiitosrukouksen aikana. Asettelu voi ilmaista kainilaisten torjuntaa valtakirkon ehtoolliskertomuksia vastaan, joissa Juudas kuvattiin petturiksi.

Kun Jeesus havaitsi heidän [ymmärryksensä] puutteen, [hän sanoi] heille, “Miksi tämä mielenkuuhu on johtanut teitä vihaan? Teidän jumalanne, joka on teidän kansanne ja [...] [35] on yllyttänyt teidät vihaan teidän sielu[ssanne]. Joka teistä on [kyllin vahva] ihmisten keskuudessa, ilmaiskoon täydellisen ihmisen ja seisokoon kasvojeni edessä”. He kaikki sanoivat, ”Me olemme väkeviä.” Mutta heidän henkensä ei uskaltanut seistä [hänen] edessään, paitsi Juudas Iskariotin. Hän saattoi seisoa hänen edessään, mutta ei kyennyt katsoa häntä silmiin. Ja hän käänsi kasvot pois. Juudas [sanoi] hänelle, ”Minä tiedän, kuka sinä olet ja mistä sinä olet tullut. Sinä olet Barbelo³¹ kuolemattomasta valtakunnasta. Ja minä en ole arvoinen lausuakseni häntä, joka lähetti sinut.”

JEESUS PUHUU JUUDAKSELLE YKSITYISESTI

Tietäen, että Juudas oli ajattelemassa jotakin mikä oli ylistettävää, Jeesus sanoi hänelle, “Astu eroon muista ja minä kerron sinulle valtakunnan salaisuudet.³² Sinun on mahdollista saavuttaa se, mutta sinä tulet murheelliseksi suuresta tehtävästä. [36] Joku muu asettuu paikallasi, jotta kaksitoista [opetuslasta] voisivat tulla jälleen täyttymykseen heidän jumalansa kanssa.”

Juudas sanoi hänelle, ”Milloin sinä kerrot minulle nämä asiat, ja [milloin] valon suuri päivä sarastaa tälle sukupolvelle?”

Mutta kun hän sanoi tämän, Jeesus jätti hänet.

KOHTAUS 2: Jeesus ilmestyy opetuslapsille uudestaan

Seuraavana aamuna tämän {jo} tapahduttua Jeesus [ilmestyi] hänen opetuslapsilleen jälleen. He sanoivat hänelle, ”Mestari, mihin sinä menit ja mitä sinä teit, kun sinä jätit meidät?”

Jeesus sanoi heille, ”Minä menin toisen suuren ja pyhän sukupolven luo”.

Hänen opetuslapsensa sanoivat hänelle, ”Herra, mikä on se suuri sukupolvi, joka on suurempi ja pyhempi kuin me, jotka emme ole nyt näissä valtakunnissa?”

Kun Jeesus kuuli tämän, hän nauroi ja sanoi heille, ”Miksi te ajattelette sydämissänne voimakkaasta ja pyhästä sukupolvesta?³³ [37] Todella [minä] sanon teille, ei yksikään [tä] aioni[sta] syntynyt näe tuota [sukupolvea].³⁴ Ja tähtien enkelten isäntä ei hallitse tuota sukupolvea, ei kuolevaisista henkilöistä kukaan voi liittyä siihen, koska tämä sukupolvi ei tule [...], joka on tullut [...]. Kansan sukupolvi [teidän] keskuudessanne on ihmisten sukupolvesta [...] voima, jota [...] toiset voimat [...] [jolla] te hallitsette.”

Kun [hänen] opetuslapsensa kuulivat tämän, kukin heistä harmistui hengessä. He eivät voineet sanoa sanakaan. Toisena päivänä Jeesus meni ylös [heidän] luokseen. He sanoivat [hänelle], ”Mestari, me olemme nähneet sinut [näyssä], sillä meillä on ollut suuria yöllisiä [unia ...].” [Hän sanoi], ”Miksi on [teillä...kun] <te> olette menneet piiloon?” [38]

³¹ Barbelo oli kaitselmusta hoitava neitseellinen feminiininen jumaluus. Tunnetaan myös Nag Hammadin tekstilöytöjen yhteydessä ns. Egyptiläisevankeliumista 6, ks. http://www.metareligion.com/World_Religions/Christianity/Other_Books/Nag_Hammadi/gospel_of_egypt.htm; <http://mcleeanministries.com/NagHammadi/html/1713/001.html>. Kyseisessä evankeliumissa on myös muita sanastollisia yhteyksiä Dimaratos Tchacos –koodeksin teksteihin. Ks. myös Hieronymoksen kirje 75:3 (<http://www.newadvent.org/fathers/3001075.htm>) jonka mukaan tämän ”heresian” kasvua kuvasi Irenaeus, ”apostolisen ajan mies, Papiuksen oppilas, joka oli evankelista Johanneksen kuulija”. Ks. myös Ingvild Sælid Gilhus, *Sexuality and Knowledge. The Relationship between Carnality and Salvation in the Apocryphon of John*; saatavana www-muodossa: http://www.helsinki.fi/collegium/events/Sexuality%20and%20knowledge_Gilhus.pdf Johanneksen apokryfin mukaan Isä ja hänen ajatuksensa/Barbelo loivat Pojan/Kristuksen. Barbelo-nimen merkitys on epäselvä, mutta nimen on epäilty periytyvän heprealaisesta ilmaisusta ”Herran tytär”. Nag Hammadin Codex II Johanneksen apokryfiin kutsuu Barbelonia ”kaiken kohduksi”. Hän on myös ”isä-äiti” (metropator). Ks. myös Nag Hammadi indeksi: <http://ccat.sas.upenn.edu/rs/rak/courses/535/Indices/NHLINDEX.htm>. Ks. myös katolisen ensyklopedian selvitystä gnostilaisuudesta ja Barbelosta: <http://www.newadvent.org/cathen/06592a.htm>

³² και ελεγεν αυτοις, υμιν το μυστηριον δεδοται της βασιλειας του θεου: εκεινοις δε τοις εξω εν παραβολαις τα παντα γινεται (Mk. 4:11; ks. myös Mk. 4:33-34). Mk:n mukaan opetuslapset ovat saaneet ”salaisuuden”, mutta ulkopuoliset kuulevat vain ”vertaukset”. Mk:lle ajatuskulku jää kuitenkin epäjohdonmukaiseksi, riippumattomaksi opetuslasten ymmärtämättömyyttä korostavasta teemasta; ks. keskustelusta H Räisänen, *Das Messiasgeheimnis im Markusevangelium* (Helsinki 1976: 14, 22, 35, 120–122, 160). Olisiko täten ajateltavissa, että Mk poimi traditionaalisen ilmoituslauseen salaisuuksien paljastamisesta, mutta ei muodostanut siitä johdonmukaista teologiaansa? Tuomaan evankeliumi keskustelee Jumalan valtakunnasta ja sen saapumisesta, muttei kuvaile Jeesuksen ristinkuolemaa ja ylösnousemusta: ks. Tuomaan evankeliumi http://www.geocities.com/Athens/9068/x_transl.htm ja <http://www.webcom.com/gnosis/naghamm/gosthom.html>. Niukkasnaisuudessaan pääsiäiskuvausten osalta se muistuttaa Juudas Iskariotin evankeliumi, jossa kuitenkin salaisuuksien paljastamisen lisäksi kerrotaan kuolemaa ja sielun vapautusta ennakoineet vaiheet.

³³ Ensimmäiset naurut Jeesus osoitti leivän tähden sanotulle kiitosrukoukselle, nyt hän nauraa opetuslasten sukupolvelle. Tällä naurulla saatetaan etsiä arvostusta kainilaisten seurakunnalle, joka ei enää ole Israelin sukupolvea.

³⁴ Vrt. Q-evankeliumin (Lk. 7:28) vastaus, ettei ”naisista syntyneissä ole suurempaa kuin Johannes, mutta vähäisin Jumalan valtakunnassa on suurempi kuin hän” (<http://www-users.cs.york.ac.uk/~fisher/cgi-bin/gnt?id=03072805#h>). Q-evankeliumi kuvaa moittivasti ”tätä sukupolvea” (Lk. 7:31; <http://www-users.cs.york.ac.uk/~fisher/cgi-bin/gnt?id=03073107#h>).

OPETUSLAPSET NÄKEVÄT TEMPELIT JA KESKUSTELEVAT

He [sanoivat, “Me olemme nähneet] erään suuren [talon, jossa on laaja] alttari [ja] kaksitoista miestä – he ovat pappeja, me sanoisimme – ja eräs nimi. Ja kansanjoukko odotti alttarin luona, [kunnes] papit [...ja saivat] uhrin. [Mutta] me odotimme.”

[Jeesus sanoi], “Millaisia ovat [papit]?”

He [sanoivat, Jotkut...] kaksi viikkoa; [jotkut] uhraavat omat lapsensa,³⁵ toiset vaimonsa ylistyksessä [ja] nöyryydessä toistensa kanssa; jotkut makaavat miesten kanssa;³⁶ jotkut sekaantuvat [teurastukseen]; jotkut tekevät syntien paljouden ja laittomuuden tekoja. Ja miehet, jotka seisovat alttarin [edessä], vetoavat teidän [nimeenne], [39] ja teidän epätäydelliin kaikkiin tekoihinne. Uhrin on tuotu saattamaan valmiiksi [...].”

Sen jälkeen kun he sanoivat tämän, he olivat vai, sillä he murehtivat.

JEESUS ANTAA TEMPELINÄYSTÄ ALLEGORISEN TULKINNAN

Jeesus sanoi heille, “Miksi te murehditte? Todella minä sanon teille, kaikki papit, jotka seisovat alttarin edessä, vetoavat minun nimeeni. Taas minä sanon teille, minun nimeni on kirjoitettu tähtien sukupolvien [...] päälle ihmisten sukupolvien kautta. [Ja he] kylvävät hedelmättömiä puita, minun nimessäni, häpeällisellä tavalla.”

Jeesus sanoi heille, ”Nuo, jotka te olette nähneet, saavat uhreja alttarin luona – nämä ovat ne, joita te olette. Tämä on jumala, jota te palvelette. Ja te olette nuo kaksitoista miestä, jotka te olette nähneet. Karja, jonka te olette nähneet tuoduksi uhrattavaksi, ovat monet ihmiset, jotka te johdatte eksoosiin [40] tämän alttarin edessä. [...] seisoo ja käyttää minun nimeäni sillä tavalla. Ja hurskaiden sukupolvet jäävät kuuliaisiksi hänelle. Hänen jälkeensä toiset ovat siellä [haureuden harjoituksista], ja toiset ovat siellä lasten tappamisista, ja toiset ovat {sen vuoksi että} makaavat miesten kanssa. {Ja toiset tulevat} niistä jotka pidättäytyvät ja loput {ovat} saastuneesta, laittomasta ja erheellisestä kansasta. Ja {he ovat myös} heistä, jotka sanovat, ‘Me olemme enkelten kaltaisia’. He ovat ne tähdet, jotka tuovat kaiken tähän lopputulokseen. Ihmisten sukupolville on sanottu, ‘Katso, Jumala on saanut sinun uhrisi papin käsistä’ - se on, erehdyksen virasta.³⁷ Mutta se on Herra, kaikkeuden Herra, joka käskyy, ‘Viimeisenä päivänä³⁸ heidät pistetään häpeään.’” [41] Jeesus sanoi [heille], “Lopettakaa uh[raaminen...] jota te olette [...] alttarilla, sillä he ovat yli teidän tähtienne ja teidän enkeltenne ja ovat jo päässeet heidän lopputulokseensa siellä. Niin antakaa heidän olla [kietoutuen ansaan] edessänne. Ja antakaa heidän mennä [- noin 15 riviä puuttuu -]

sukupolvet [...]. Leipuri ei voi ruokkia koko luomakuntaa [42] [taivaan] alla. Ja [...] heille [...] ja [...] meille ja [...]. Jeesus sanoi heille, “Lopettakaa kamppailu kanssani. Kullakin teistä on oma tähtenne ja joka[inen] [- noin 17 riviä puuttuu -]

³⁵ Ilmaisulla tuskin tarkoitetaan uskonnolliskulttuurista ”uhraamista”, vaan ainoastaan hyvin voimakkaasti ilmaista sama kuin JIG 40: ”lasten tappaminen”. Juutalainen ja kristillinen traditio on ollut hyvin tuomitseva vallinnutta lasten surmaamisen oikeutta vastaan; ks. mm. *Didakhee* (Kahdentoista apostolin opetus) 2:2; 5:2. *Barnabaan kirje*: ”Älä surmaa lasta lähettämällä, äläkä tapa lasta kun se on syntynyt. Älä vedä kättäsi pois tukemasta poikaasi tai tyttäresi, vaan opeta heitä lapsuudesta alkaen Herran pelkoon” (Barn. 19:5; 20:2).

³⁶ JIG ei ole homoseksuaalisuuden vastaisissa lauseissaan sen ankarampi kuin juutalainen traditio tai UT ja kirkkoisät (ks. *Polykarpoksen kirjeestä Filippiiläisille* 5:3). *Barnabaan kirje* (19:4): ”Älä häpäise poikia”. Vaikka JIG kertoo pappien makaavan miesten kanssa, tämä ei ole välttämättä viittaus kulttuuriseen homoseksuaaliseen aktiin. Kyse on yleisesti tuomituksi koetun moraalien liittämistä toiseen uskonnolliseen ryhmittymään, jota papit edustivat. Olisiko tällaista ”kristillistä” uskonnollisuutta esiintynyt 100-luvulla jKr? Mistä JIG loi mielikuvan? Nämä papit eivät välttämättä edusta juutalais-kristillistä traditiota lainkaan. Kreikkalainen traditio oli perustavasti erilainen. Sappho pakeni miesten ankaraa maailmaa Lesbos-saaren homoerotiikkaan. Faidros tavoitteli homoseksuaalista suhdetta Sokrateehen. Alkibiades oli pettynyt epäonnistuneesta valloitusyrityksestään Sokrateen torjuessa hänet. Platonin Lait-teoksen mukaan nautintohalua ei saa hallita, vaikka homoerotiikassa onkin jotakin luonnonvastaista. Tarinat kertoivat Zeuksen intohimosta Ganymedeeseen. Plutarkhos puolusti nuoren naimaikäisen miehen oikeutta avioitua vanhan rikkaan naisen kanssa, vaikka homoseksuaalisuuden kannattajat vastustivat liittoa. Agrippa rakennutti Rooman Pantheonin Saeptan, mahtavan Saepta Iulian nimelle vihityn (26 eKr) rakennuksen, johon hän sijoitti homoerotiisen patsaan (Pan-jumala hyväili Olympos- tai Daphis-jumalaa). M. Lucilius tunnusti avoimesti homoerotiiset tunteensa kumppaneidensa omilla nimillä. Kreikkalaisesta, roomalaisesta, juutalaisesta ja kristillisestä traditiosta homoerotiikan määrittelyssä, ks. J. Molari (1995), *Ihminen on kulttuurinsa tuote. Homoseksuaalisuus antiikin pakanuuden, juutalaisten ja Paavalin teksteissä*. Sivut 65-126, 187-193 teoksessa Freija Salomaa (toim), *Syntyjä syviä* (Osumakustannus Oy).

³⁷ Pappisviran suorittamien toimien vääryys on poikkeuksellisen voimakkaasti esillä. Piirre poikkeaa yllättävästi Irenaeuksen antamasta mielikuvasta, jonka mukaan JIG tulisi edustaa häpeällisyyttä. Kuvailu muistuttaa essealaisten tekstejä tempelipapista vastaan. Myös apostolisilla isillä on lauseita, joissa mm. lasten tappamista tuomitaan. Ilmiöhän ei ollut poikkeuksellinen kreikkalaisessa ja roomalaisessa kulttuurissa, mutta juutalais-kristillinen traditio on suhtautunut perinteisesti tuomitsevasti.

³⁸ ”Viimeisinä päivinä” on hyvin tunnettu ilmaus myös Kuolleiden meren kääreiden voimakkaasti lopunaikaan suuntautuneissa pesharim-teksteissä (1QpHab 9:6; 4Q162 2 1; 4Q163 23 ii 10; cf. CD 4:44; 6:11; 1QS 1:1). Viimeisen päivän odotukseen liitetään odotus, että Jumala rakentaa uuden rakennuksen/talon (4Q174 3:2) ja uuden Jerusalemin (1Q32; <http://ccat.sas.upenn.edu/~hummm/Resources/StudTxs/1Q32!.html>) Myös Juudas Iskariotin evankeliumissa esiintyy tekninen termi ”viimeiset päivät”, mutta myös spekulatiota uudesta rakennuksesta (ks. JIG 45-46). Nämä eivät toki esiinny välittömästi samassa lauseessa. Rakennus vaikuttaa Juudaksen evankeliumissa enemmän kosmiselta kuin konkreettiselta. Ks. Egyptin astrologinen harrastuneisuus.

[43] [...]ssa joka on tullut [...]ilmaantua] tämän aionin puuta [...] varten ajalla [...] mutta hän on tullut kastelemaan Jumalan paratiisiin, ja [sukupolvi] joka kestää, koska [hän] ei saastuta tämän sukupolven [elämäntavalla], vaan [...] koko iäisyyttä varten.”

JUUDAS KYSYY JEESUKSELTA TÄSTÄ SUKUPOLVESTA JA IHMISSUKUPOLVISTA

Juudas sanoi [hänelle, “Rabbi], millaisia hedelmiä tämä sukupolvi tuottaa?”

Jeesus sanoi, “Sielut kaikista ihmissukupolvista kuolevat. Kun nämä ihmiset kuitenkin ovat käyttäneet loppuun valtakunnan ajan ja henki on jättänyt heidät, heidän ruumiinsa kuolevat, mutta heidän sielunsa jäävät eloon ja heidät otetaan ylös.”

Juudas sanoi, ”Ja mitä tehdään ihmissukupolvien lopulle?”

Jeesus sanoi, “On mahdotonta [44] kylvää siementä [kalliolle] ja kerätä sadoksi sen hedelmä. [Tämä] on siis se tie [...] saastunut] sukupolvi [...] ja turmeltunut Sofia³⁹ [...] käsi, joka on luonut kuolevaiset ihmiset, niin että heidän sielunsa menee ylös ikuisiin valtakuntiin. [Todella] minä sanon teille, [...] enkeli [...] voima on mahdollista nähdä, että [...] nuo, joille [...] pyhät sukupolvet [...].”

Sanottuaan tämän Jeesus lähti.

KOHTAUS 3: Juudas selostaa näyn ja Jeesus vastaa

Juudas sanoi, “Mestari, kuten sinä olet kuunnellut kaikkia heitä, kuuntele nyt myös minua. Sillä minä olen nähnyt suuren näyn.”

Kun Jeesus kuuli tämän, hän naurooi ja sanoi hänelle, “Sinä kolmastoista henki, miksi sinä yrität niin kovasti? Mutta puhu ja minä siedän sinua.”

Juudas sanoi hänelle, “Näyssä, jonka minä näin itsestäni, ikään kuin kaksitoista opetuslasta oli kivittämässä minua ja [45] vainosivat [minua vakavasti]. Ja minä myös tulin paikkaan, jossa [...] sinun jälkeesi. Minä näin [erään talon...]. Ja minun silmäni eivät voineet [käsittää] sen kokoa. Merkittävät ihmiset piirittivät sitä. Ja tässä talossa <oli> vehreä kattoa ja talon keskellä oli

[kansa – kaksi riviä puuttuu -]

sanoen, ‘Mestari, ota minut mukaan tämän kansan kanssa.’”

[Jeesus] vastasi ja sanoi, ”Juudas, sinun tähtesi on johtanut sinut eksyksiin.”

Hän jatkoi, ”Ei kukaan kuolevaisesta syntynyt ole arvollinen astumaan siihen taloon, jonka sinä olet nähnyt, sillä se paikka on varattu pyhälle.

Ei aurinko eikä kuu hallitse siellä, eikä päivä, vaan pyhä asuu siellä aina, ikuisessa valtakunnassa pyhien enkeleiden kanssa.

Katso, minä olen selittänyt sinulle valtakunnan salaisuudet [46] ja minä olen opettanut sinua tähtien erehdykset. Ja [...] lähetän sen [...] kahteentoista aioniin.⁴⁰

JUUDAS KYSYI HÄNEN OMASTA KOHTALOSTAAN

Juudas sanoi, “Mestari, voisiko olla minun siemen hallitsijoiden valvonnan alaisuudessa?”

Jeesus vastasi ja sanoi hänelle, ”Tule, että minä [- kaksi riviä puuttuu-],

mutta että sinä tulet surulliseksi muiden sukupolvien tähden – ja sinä tulet hallitsemaan heitä. Viimeisinä päivinä he kiroavat sinun noususi [47] pyhään [sukupolveen].”

³⁹ Sofia on keskeinen hahmo Nag Hammadin teksteissä (testeistä ks. <http://www.webcom.com/~gnosis/naghamm/nhl.html>). DM Parrott on kääntänyt Nag Hammadin tekstin Jeesuksen Kristuksen Viisauts (Sophia) (<http://www.webcom.com/~gnosis/naghamm/sjc.html>). Viisautta (Sophia) kutsutaan Universumin äidiksi. Ks. myös Pistis Sophia: <http://www.earlychristianwritings.com/pistis.html>

⁴⁰ Vrt. Kuolleen meren kääroihin, esim. 4Q521, jossa kuvataan, miten taivas ja maa tottelevat messiasta. Ks. keskustelua: É. Puech, *Une apocalypse messianique (4Q521)*, *RevQ* 15 (1992) 475–522. Teemalla on selvä yhteys myös Q-evankeliumissa (Mt 11:5 = Lk 7:22; Q-evankeliumista, ks. J. Molari, *Q-evankeliumi* (2005), saatavana www-muodossa: <http://personal.inet.fi/business/molari/qevankeliumi.pdf>) kerrottuun Jeesuksen vastaukseen Johannekselle; ks. M. Becker, *4Q521 und die Gesalbten*, *RevQ* 18 (1997), 73–96.

JEEBUS OPETTAA JUUDASTA KOSMOLOGIASTA: HENKI JA ITSESTÄÄN SYNTYNYT

Jeesus sanoi, “[Tule], että minä opettaisin sinulle [salaisuudet], joita yksikään ihminen ei ole koskaan nähnyt.⁴¹ On suuri ja rajaton valtakunta, jonka laajuutta ei mitkään enkelten sukupolvi ole nähnyt. [Jossa] on suuri näkymätön [Henki], jota ei enkelten silmä ole koskaan nähnyt, ei sydänten ajatus ole koskaan käsittänyt, eikä sitä ole koskaan kutsuttu millään nimellä”.

Ja kirkas pilvi ilmestyi sinne. Hän sanoi, “Tulkoon enkeli minun palvelijakseni.”

Mahtava enkeli, valaistu jumalallinen Itsestään-Syntynyt, nousi näkyviin pilvestä. Hänen vuoksensa neljä muuta enkeliä tuli toisesta pilvestä ja he alkoivat palvelijaksi enkeli Itsestään-Syntyneelle.

Itsestään-Syntynyt sanoi [48] ‘Tulkoon [...] ja se tuli [...]’.

Ja hän [loi] ensimmäisen valaisun hänen yläpuolelleen.

Hän sanoi, ‘Tulkoon enkelit palvelemaan [häntä]’. Ja lukemattomat saapuivat.

Hän sanoi, ‘[Tulkoon] valaistu aioni’. Ja hän saapui.

Hän loi toisen valaisun yläpuolelleen ja enkelten lukemattoman määrän toimittamaan palvelusta. Tämä on, miten hän loi loput valaistut aionit. Hän teki heidät hallitsemaan heitä.

Ja hän loi heitä varten lukemattoman määrän enkeleitä avustamaan.

ADAMAS JA TAIVAAN VALOT

Adamas oli ensimmäisessä valaisevassa pilvessä, jota ei mikään enkeli ole koskaan nähnyt kenenkään niiden parissa, joita kutsuttiin ‘Jumalaksi’. Hän [49] [...] että [...] kuva [...] ja [tämän] enkelin kaltaisuuden mukaan.

Hän valmisti Setin turmeltumattoman [sukupolven] ilmentymään [...] kaksitoista [...] kaksikymmentäneljä [...]. Hän valmisti seitsemänkymmentä kaksi taivaan valoa ilmestymään turmeltumattomassa sukupolvessa, Hengen tahdon mukaan. Itse seitsemänkymmentäkaksi taivaan valoa valmisti kolmesataakuusikymmentä taivaan valoa ilmestymään turmeltumattomassa sukupolvessa, Hengen tahdon mukaan, jotta heidän lukumääränsä olisi viisi kutakin varten. Kaksitoista aionia kahdestatoista taivaan valosta asetti heidän isänsä, kuusi taivasta kullekin aionille, sellaiseksi, että seitsemäkymmentäkaksi⁴² taivasta on seitsemäkymmentäkahta taivaan valoa varten. Ja kutakin [50] [niitä varten viisi] taivaankantta, [koko] kolmesataakuuttakymmentä [taivaankantta varten...]. Heille oli annettu valta ja [suuri] [lukematon] enkelten sotajoukko kunniaksi ja palvonnaksi, [ja sen jälkeen myös] neitsyt henget, kaikkien aionien ja taivaitten ja taivaankansien kunniaksi ja [palvonnaksi].⁴³

KOSMOS, KAOS JA MANALA

Isä ja seitsemänkymmentäkaksi taivaan valoa kutsuvat noiden kuolemattomien suurta joukkoa kosmoksiksi – se on kadotukseksi.⁴⁴ Taivaan valot ovat Itsestään-Syntyneen⁴⁵ ja hänen seitsemänkymmenen kahden aioninsa kanssa. Hänes-

⁴¹ Vrt, GebR 22:4, R. Levi: ”Kolmantena päivänä Abraham nosti silmänsä ja näki sen paikan kaukaa”.

⁴² Olin kääntänyt tämän kohdan aiemmin virheellisesti numeroarvolla 62, vaikka se luku piti olla 72. Kiitos Seppo Heinolalle (näyttelijä, teatteriohjaaja ja numerologi) palautteesta (12.3.2007).

⁴³ JIG 49–50 voivat liittyä kainilaisten keskuudessa tunnetusti harjoitettuun gematriaan. Esim. numeroarvolla 72 on juutalaisuudessa viitattu moniin eri asioihin, mm. laupeuteen; gematrian avulla jää tulkintavaihtoehdot hyvin epävarmoiksi, koska ei ole varmaa, onko kirjoittaja sovittanut numeroitaan lainkaan heprealaisten sanojen numeroarvoihin; ks. heprealaisten sanojen numeroarvoista: <http://www.billheidrick.com/works/hgemmat.htm>. Luku 72 esiintyy monissa astrologiaa harjoittaneissa piireissä ympäri maailmaa. Maiyat rakensivat kalenterin 72 vuoden kierrolle. Harvinaisesta 72 asteesta (Quintiles) ei keskustella mainittavasti geometrian ja astrologian parissa. 360 asteen ympyrä on joissakin esimerkeissä jaettu 72 kuvallisesti ilmaistuun osaan. Ilmeisin samankaltaisuus on kuitenkin Kabbalan 72 enkeliin (ks. <http://www.isabel-psyche-readings.com/zodiac-angels-kabbalah.html>; <http://www.astrologyweekly.com/astrology-articles/birth-angels.php>). 360 on asteena koko ympyrä. Numeroa 360 on käytetty myös vuoden päivämäärän lukuna antiikin päivinä. $12 \times 30 = 360$. JIG tarkastelee ”kahtatoista taivaan valoa”, mutta tietää myös kaksitoista opetuslasta. Näkemykseen sopii myös JIG:ssä esiintyvä näkemys tähtien määräävästä asemasta ihmiskohtalossa: käsitystä ovat tukeneet myös jotkut juutalaiset ajattelijat (*Midrash Genesis Rabbah* 44:12, *Yal.*, *Jer.* 285; *Tosefta Kiddushin* 5:17; *Midrash Ecclesiastes Rabbah* 7:23 no. 1; ks. <http://www.smoe.org/arcana/astro6.html>). JIG:n puheet ja näyt ”sukupolvista” on yhtenevä juutalaisen tradition kanssa, jonka mukaan Jumala näytti Abrahamille kaikki sukupolvet jo etukäteen (*BT Avodah Zarah* 5a). Erityisesti keskiajalla juutalainen kabbalistinen traditio kasvoi runsaasti. Numerologia oli tärkeää myös pythagoralaisuudessa (ja myös muussakin filosofian harrastamisessa: <http://www.iep.utm.edu/a/ast-hel.htm>). Pythagoras oli ”numeroiden isä” (ks. <http://classicpersuasion.org/pw/diogenes/dlpythagoras.htm>; http://www.geocities.com/go_darkness/god-pythagorean-pentacle.html) Augustinuksen mukaan numerot olivat universumin kieli (Augustinuksesta, ks. <http://ccat.sas.upenn.edu/jod/augustine/>). JIG:n synty-ympäristössään on ilmeisemmin numerologia, gematria ja astrologia kiehtoneet väestöstä. Erityisesti Siriuista tarkkailltiin 139 jKr. tarkkaavaisesti Egyptissä. Egyptiläisen astrologian historiasta, ks. esim. <http://www.nickcampion.com/nc/history/intro.htm> ja <http://www.touregypt.net/astro/>; <http://www.egyptologyonline.com/astrometry.htm>; W. Marsham Adams (2004), *The Book of the Master of the Egyptian Doctrine of the Light Born of the Virgin Mother*. Kessinger Publishing. Egyptiläiseen mytologiaan kuuluivat nimenomaisesti salaisuudet, eri aikakaudet (aionit) ja numerologia. Keski-ikäinen (tuntee sekä Jeesuksen että Muhammedin) egyptiläinen ”Lain kirja” (1:3) opetti, että jokaisella miehellä ja naisella on tähtensä (<http://www.sacred-texts.com/oto/engcexx.htm>).

⁴⁴ JIG:n erikoisuus on pistää Sakla (Saatanan) miehen ja naisen luojaksi ja määrittää kosmos kadotukseksi. Isä ei luo kosmosta, vaan kutsuu/antaa nimen sille. Ilmaus on voimakkaampi kuin UT:n kuvaukset kosmuksesta, esim. Joh. 1:10 (<http://www-users.cs.york.ac.uk/~fisher/cgi-bin/gnt?id=04011007#h>) ja 3:16 (<http://www->

sä ilmestyi ensimmäinen ihminen turmeltumattomissa voimissa. Ja aioni ilmestyi hänen sukupolvensa kanssa. Aionia, jossa oli tiedon pilvi ja enkeli, kutsutaan nimellä [51] El.

[...] aioni [...] tämän jälkeen [...] sanoi, 'Hallitkoon kaksitoista enkeliä kaaosta ja [manalaa].'

Ja katso, pilvestä ilmestyi eräs [enkeli], jonka kasvot sädehtivät tulesta ja jonka ulkonäkö tahrantui verestä. Hänen nimensä oli Nebro, joka merkitsee 'kapinoitsijaa'; muut kutsuvat häntä nimellä Jaldabaoth⁴⁶.

Eräs toinenkin enkeli, Saklas, tuli pilvestä.

Niin Nebro loi seitsemän enkeliä ja Saklaksen palvelijoiksi. Ja nämä valmistivat kaksitoista enkeliä taivaissa, kunkin saadessa osan taivaissa.

HALLITSIJAT JA ENKELIT

Kaksitoista hallitsijaa puhui kahdentoista enkelin kanssa: 'Olkoon kukin teistä [52] [...] ja heidät [...] sukupolvi [- yksi rivi puuttuu -]

enkelit:

Ensimmäinen on [S]et, jota kutsutaan Kristukseksi.⁴⁷

[Toinen] on Harmathoth, joka on [...]. [Kolmas] on Galila. Neljäs on Jobel.⁴⁸ Viides [on] Adonaios.

Nämä viisi hallitsevat manalaa, ennen kaikkea kaaosta.

IHMISKUNNAN LUOMINEN

"Silloin Saklas⁴⁹ sanoi hänen enkeilleen, 'Luokaamme ihminen kaltaiseksi ja kuvaksi'. Hän muovasi Adamin ja tämän vaimon Eevan, joka kutsutaan pilvessä nimellä Zoe⁵⁰. Tällä nimellä kaikki sukupolvet etsivät ihmistä. Kaikki sukupolvet kutsuvat naista näillä nimillä. Nyt Sakla ei [53] käs[kenyt...] paitsi [...] suku[polvet...] tämä [...]. Ja [hallitsija] sanoi Adamille, 'Sinä elät pitkään lastesi kanssa.'"

JUUDAS KYSYI ADAMIN JA IHMISKUNNAN KOHTALOSTA

Juudas sanoi Jeesukselle, "[Miten] kauan aikaa ihminen elää?"

Jeesus sanoi, "Miksi sinä ihmettelet tätä, että Adam sukupolvineen on elänyt elämänsä tuokion pitkään ikään hallitsijana paikassa, jossa hän sai valtakuntansa?"

users.cs.york.ac.uk/~fisher/cgi-bin/gnt?id=04031607#h) eivät oleta kosmoksen yhteyttä Jumalaan eheäksi, mutta asettavat silti Sanan kosmoksen luojaksi. Jumala rakasti kosmosta antaen ainoan poikansa. Tämä kosmos oli toki ilmeisemmin "hukkumisen" tilassa.

⁴⁵ Egyptiläisevankeliumissa esiintyy myös Autogenes; ks. esim. <http://www.webcom.com/gnosis/naghamm/goseqypt.html>. Löydetyssä koodeksessa oli myös allo-geneksen teos eli "Muukalaisen kirjoitus", mikä on pidettävä erillään tästä ilmauksesta.

⁴⁶ Tertullianus, Kaikkia harhaoppeja vastaan 2 (<http://earlychristianwritings.com/text/terullian19.html>). Myös Origenes tuntee nimen: *Contra Celsum*, VI, xxxi. Jewish Encyclopedia kääntää hepreasta: "Kaaoksen poika"; <http://www.jewishencyclopedia.com/view.jsp?artid=83&letter=O>. Liittyy myös orfilaisuuteen. New Advent, katolinen ensyklopedia: <http://www.newadvent.org/cathen/06592a.htm> Ensyklopediat samaistavat usein demiurgiin.

⁴⁷ Nimitys Set (hepr. שֵׁט) sopii toki Kristukselle, koska heprealaisen sanan etymologialla voidaan viitata "valintaan". Kaimilais-gnostilaiseen spekulatioon sukupolvien kohtalosta Set sopii hyvin. Myös juutalaisessa traditiossa ajateltiin, että Set on "kaikkien vanhurskusten sukupolvien kantaisä" (*Zohar* 1:36b; 1200-luvulla jKr. syntynyt juutalaisen mystiikan tärkein teos). *Mechilta de Rabbi Ishmael* kuvailee, miten Eeva nimesi Setin, jotta Adam saisi lohdutuksen Abelin kuoleman jälkeen. Adam ymmärsi, että Jumala oli antanut toisen pojan Abelin tilalle. 200-luvulla jKr. opettanut *Abba ben Abba HaKohen* kuvailee, miten Adam, Set ja Eenok oli luotu Adam kuviksi, mutta sukupolvet eivät enää olleet Jumalan kaltaisia. Abba ben Abba HaKohen painotti kirjoituksissaan, että Setin jälkeen tulleet lapset olivat turmeltuneita. Homileettista ja midrashimaista aineistoa sisältävä myöhäisantiikin ja varhaisen keskiajan juutalainen teksti *Bereshit Rabba* 23,6 kuvaa, miten Setin pojan Eenokin aikana maailma rappeutui. Demonit ja pahat henget alkoivat hallita ihmisiä. 1100-luvulla elänyt ranskalainen talmud-oppinut *Josef Bechor Shor* korosti, että Set oli harvinainen poikkeus elinaikanaan, sillä Set ajatteli Jumalaa. Ks. myös *Egyptiläisevankeliumi* 43 (<http://mcleanministries.com/NagHammadi/html/1713/001.html>).

⁴⁸ Ilmaisu tunnetaan mm. Nag Hammadin teksteihin kuuluvasta Egyptiläisten evankeliumista (<http://www.webcom.com/gnosis/naghamm/goseqypt.html>). Koko luettelo on lähes identtisesti myös Egyptiläisevankeliumissa: "Toinen on Harmas, joka on tulen silmä. Kolmas on Galila. Neljäs on Jobel. Viides on Adonaios, jota kutsutaan Sabaotiksi. Kuudes on Kain, jonka suuret sukupolvet ihmisistä kutsuvat auringoksi. Seitsemäs on Abel. Kahdeksas on Akiressina. Yhdeksäs Jubel. Kymmenes on Harmupiael. Yhdestoista on Archir-Adonin. Kahdestoista on Belias. Nämä on ne, jotka hallitsevat Haadesta ja kaosta."

⁴⁹ Saklas tulee koptilaisena väännöksenä Saatanasta, jonka uskotaan tässä liikkeessä hämmäntävästi ihmisen luojaksi. Jotkut ovat viitanneet mahdollisena yhteytenä **Ilmestyskirjaan**. Ilmestyskirjan syntyajaksi epäillään 90–95 jKr. Siellä puhutaan "saatanan synagogasta". **Kolossalaiskirjeen** luvussa 2 kerrotaan eräiden intoilevan maailman alkeisvoimien tutkimiseen ym. Luonnollisesti Kolossalaiskirjeen kuvaus ei tee täysin oikeutta vastapuolelle, vaan kyse on vain yhden osapuolen lausuma. Itse asianomaiset jäävät näkemyksineen arvailtaviksi. **2 Pietarin kirje** on tuskin juuri Juudas Iskariotin evankeliumia varhaisempi, mitä tulee kriittisen tutkimuksen käsityksiin ajoituksista. Muistettakoon, että löydetyn koodeksin mukana oli myös pseudepigrafinen Pietarin kirje Kolossalaisille! Toisen Pietarin kirjeen intressiksi muodostuu jostakin syystä arvioida enkelien tuhoa, Noaa, Sodoma ja Gomorraa ja henkilöitä, jotka herjaavat henkivaltoja. Juuri Irenaeus moittiessaan kaimilaisia viittasi mainittuihin tahoihin! Pseudepigrafinen 2 Pietarin kirje on varsin nuori, kuten myös sen kirjallinen liittyminen **Juudaan kirjeeseen** paljastaa (2 Piet. 1:5 - Juuda 3; 2 Piet. 1:12 - Juuda 5 jne). Harhaoppien kuvaukseen on 2 Piet. 2:1-2 käyttänyt esikuvanaan Juudaan kirjettä (Juuda 8-9), jossa myös moititaan Sodoman ja Gomorran tapausten avulla "kristittyjä", jotka kulkevat "Kainin tietä" (Juuda 11)! Muistettakoon, että Juudas Iskariotin evankeliumi liitetään jo kirkkoisista alkaen kaimilaisiin. Olisiko mahdollista, että pseudepigrafinen Juudaan ja Pietarin kirjeet syntyivät vastauksena Juudaan ja Pietarin nimissä kulkevia kaimilais-gnostilaisia ajatuksia vastaan, jota sittemmin tunnetaan Juudas Iskariotin evankeliumista?

⁵⁰ Zoe (elämä), Pistis Sophian tytär. Ks. *Hypostasis of the Archons* (Nag Hammadin teksti: http://www.sullivan-county.com/nf0/nov_2000/archons.htm)

Juudas sanoi Jeesukselle, “Kuoleeko ihmishenki?”

Jeesus sanoi, “Tämän vuoksi Jumala määräsi Mikaelin antaa ihmisten henget heille lainaksi, jotta he toimittaisivat palveluksen, mutta Mahtava määräsi Gabrielin lahjoittaa henget suurelle sukupolvelle ilman hallitsijaa – se on, hengen ja sielun. Siksi sielujen [loput] [54] [-yksi rivi puuttuu-]

JEEBUS KESKUSTELEE JUUDAKSEN JA MUIDEN KANSSA HEIKKOJEN TUHOSTA

[...] valo [—kaksi riviä puuttuu—]

ympärillä [...] olkoon [...] henki, [joka on] sinussa, asuu tässä [lihassa] enkelten sukupolvien keskuudessa. Mutta Jumala antoi tiedon Adamille ja niille, jotka olivat hänen kanssaan, jotta kaaoksen ja manalan kuninkaat eivät hallitsisi heitä.” Juudas sanoi Jeesukselle, ”Mitä nuo sukupolvet tekevät?” Jeesus sanoi, ”Todella sanon minä sinulle, kaikkia niitä varten tähdet tuottavat aineet täydellistymiseksi. Kun Saklas täyttää elämän tuokion siirtäkseen häntä varten, heidän ensimmäinen tähtensä ilmestyy sukupolville. Ja he täydentävät sen, minkä he sanoivat heidän tehtäväkseen. Silloin he harjoittavat haureutta minun nimessäni ja surmaavat lapsensa [55] ja he [...] [noin kuusi ja puoli riviä puuttuu-]

minun nimeni ja hän [...] teidän tähtenne [kolmen]toista aionin yli. Tämän jälkeen Jeesus [nauroi]. [Juudas sanoi], ”Mestari, [miksi sinä naurat meille]?”

[Jeesus] vastasi [ja sanoi], “Minä en naura [sinulle] vaan tähtien erehdykselle, koska nämä kuusi tähteä kuljeskelevat näiden viiden taistelijan kanssa ja he kaikki tuhoutuvat luotuineen.”

JEEBUS PUHUU KASTETUISTA JA JUUDAKSEN KAVALLUKSESTA

Juudas sanoi Jeesukselle, “Katso, mitä tulevat tekemään nuo, jotka on kastettu sinun nimessäsi?” Jeesus sanoi, ”Todella minä sanon [sinulle], tämä kaste [56] [...] minun nimeni

[- noin 9 riviä puuttuu -]

minulle. Todella [minä] sanon sinulle, Juudas, [nuo, jotka] uhraavat Saklakselle [...] Jumala [- kolme riviä puuttuu-]

kaikki mikä on pahaa.

“Mutta sinä nouset kaikkien heidän yläpuolelleen. Sinä uhraat miehen, joka pukee minut.⁵¹

Jo sinun sarvesi on noussut ylös,
sinun vihasi on leppynyt,
sinun tähtesi on osoittanut kirkkauden,
ja sinun sydämesi on [...]. [57]

Todella [...] sinun viimeinen [...] tulee

[- noin kaksi ja puoli riviä puuttuu-]

surra [noin kaksi riviä puuttuu-]

⁵¹ I Dundeberg (HS 15.4.2006 D 2) on kääntänyt kohdan: ”Sinä uhraat ihmisen, johon olen pukeutunut”. Dunderbergin kritiikin tähden olen poistanut käännöksestä sanat ”sinun vuoksesi uhrataan -” Dundeberg huomauttaa, että kohdassa ilmaistaan futurissa Juudaksen teko.

Alusta alkaen olen tavoitellut ilmaisulla sitä, että kohdassa ilmaistaan ruumiillista pukua Jeesuksen sielun päällä. Tästä syystä kuolemakin tulee vapautukseksi, jotta Jeesus pääsee vapaaksi nasaretilaisen puvusta. Itsensä uhraamisen ajatus tulisi nähdä osaksi välimerellistä antiikkia, jossa ruumiillisuus-fyysisuus määriteltiin pikemmin sielun kahleeksi kuin elämän tarkoitukseksi. Eräs intialainen poltti itsensä Ateenassa v. 20 eKr (*Stabo* 686, 720; *Cassius Dio* 54,9); Lukianos kertoo puolifiktivisen tarinan Peregrinuksen polttoitsemurhasta. Esimerkkejä itsensä polttamisesta, ks. HM Hornsby 1933: 71, 80–81 (*The Cynicism of Peregrinus Proteus*. *Hermathena: a Series of Papers on Literature, Science, and Philosophy*, no. 48. Teoksessa: M. Billerbeck (Hrsg), *Die Kyniker in der modernen Forschung*). Ks. ”itsemurhista” antiikissa, sankarien vapaaehtoisesta kuolemasta ja kuolemaan liittyneestä kultista, myös mm. M Hadas & M Smith 1965 (*Heroes and gods. Spiritual biographies in antiquity*. New York. RPS 13); D Constantelos 2004 (*Altruistic Suicide or Altruistic Martyrdom? Christian Greek Orthodox Neomartyrs: A Case Study*. *Archives of Suicide Research*, vol 8, No 1.); LM Wills 2004 (*The Sacrifice of the Hero and the Death of Jesus in Mark*. SBL Annual Meeting San Antonio, TX, November 20-23, 2004). Constantelos kertoo esimerkkejä, kuinka itsensä uhraaminen oli yleinen tema kreikkalaisessa kirjallisuudessa. Hadas & Smith, Aune sekä Wills tuovat esimerkkejä, kuinka sankarin kuoleman ympärille kasvoi kultti (esim. Herakles; Aesopius; Orja Drimacus, *Athenaeus* 6:265c-266e; Hesiodos; Archilokhus; Peregrinus; vrt. myös Justinus Marttyyrin paralleelien etsintä Jeesukselle Heraklesta, Perseuksesta ja Asklepiuksesta). Wills (2004) näkee, että varhaiset kristilliset tekstit voidaan ”ymmärtää melko analogisiksi kreikkalais-roomalaisten sankarien kuolemille”, mutta ”spesifemmin taustat traditiolle löytyvät juutalaisuudesta”. Hornsby tulkitsee Peregrinuksen passiota kuolemaan psykologiseksi ilmiöksi, joka oli luonteenomaista tuohon aikaan ja sopi hyvin tiettyjen kristillisten piirien ajatteluun.

hallitsija, kunnes hän on tuhottu. Ja silloin Adamin suuren sukupolven kuva korotetaan, taivaan, maan ja enkelten yläpuolelle, tuo sukupolvi, joka on ikuisesta valtakunnasta, on olemassa. Katso, sinulle on kerrottu kaikki. Nosta silmäsi ja katso pilveen ja valoon siinä ja tähtiin sen ympärillä. Tähti, joka johtaa tien, on sinun tähtesi. Juudas nosti silmänsä ja näki valoisan pilven. Ja hän astui siihen. Nuo, jotka seisoivat maan päällä, kuulivat äänen tulevan pilvestä, sanoivat, [58] [...] suuri sukupolvi [...]... kuva [...] [- noin viisi riviä puuttuu-].

PÄÄTÖS: JUUDAS KAVALTAA JEESUKSEN

[...] Heidän ylipappinsa napisivat, koska [hän] oli mennyt vierashuoneeseen rukoillakseen. Mutta jotkut kirjanoppineet katseli häntä siellä tarkkaavaisesti voidakseen vangita hänet rukouksen aikana, sillä he pelkäsivät kansaa, koska kaikki pitivät häntä profeettana. He tulivat Juudaksen luo ja sanoivat hänelle, ”Mitä sinä teet täällä? Sinä olet Jeesuksen opetuslapsi.” Juudas vastasi heille niin kuin he toivoivat. Ja hän sai jonkin verran rahaa ja antoi hänet heidän käsiinsä.

JUUDAKSEN EVANKELIUMI

Lehdistökatsaus

The **Guardian** lehdessä (7.4.2006) Julian Borger ja Stephen Bates uutisoivat evankeliumin löydön sanoilla: ”Juudas, tämä on mikä todella tapahtui”. Kirjoittajien mukaan Juudas Iskariotin näkökulma tarinaan on julkaistu vasta nyt. Juudas oli Kristuksen uskollisin opetuslapsi, joka oli päässyt osalliseksi mystisestä tietämyksestä. Kirjoittajien mukaan tutkijat ovat päätyneet käsitykseen, että Jeesus valitsi Juudaksen voidakseen saavuttaa kohtalonsa vapautumalla ruumiillisuudestaan. Lehti luonnehtii perinteisten kirkkojen reaktioita varovaisiksi. Vaikka evankeliumi olisi aito, se on kuitenkin toisen vuosisadan lahkoon tuotos. Oxfordin yliopiston professori Geza Vermeksen (tunnettu judaistikko) mukaan ”lisää tuskin mitään tietämyksemme siitä, mitä tapahtui 150 vuotta ennen kyseisen evankeliumin kirjoittamista”. Lehdessä haastateltu anglikaanisen kirkon piispa John Pritchard sanoi: ”En ajattele evankeliumin muuttavan mitään kristillisen uskon totuudesta.”

ABC Online (7.4.2006) esitti otsikon: ”Juudaksen evankeliumi antaa uuden näkemyksen Jeesuksen kavaltajasta”. Artikkelin viittaa professori Barth Ehrmanniin, joka luonnehtii evankeliumin Juudasta: ”Hän on hyvä kaveri tässä kuvauksessa. - - Hän on ainut opetuslapsi, joka ymmärtää Jeesusta”.

The Los Angeles Times (7.4.2006) otsikoi ”Juudas ei ole pettäjä kauan aikaa kadonneessa evankeliumissa”. Thomas H. Maugh II:n artikkelin mukaan dokumentti on peräisin noin vuodelta 300 jKr. Sanomalehdessä huomataan myös, ettei Juudaksen evankeliumissa ole mainintoja ristiinnaulitsemisesta tai ylösnousemuksesta.

The Boston Globe (7.4.2006) väittää ”Uusi Juudas ilmaantuu löydetyistä evankeliumista”. Charles A. Radinin artikkelin mukaan tarina eroaa merkittävästi totutusta. Juudas hurskaasti seuraa Jeesuksen tahtoa kääntyessään roomalaisten puoleen teloituksen järjestämisessä. The Boston Globe vertaa evankeliumin entisöimisen ja pelastamisen ihmeellistä tarinaa Hollywood salaisuuksiin.

CTV (6.4.2006) kuunteli myös James M. Robinson käsityksiä. Tämän käsityksen mukaan teksti ei palaudu Juudakseen eikä paljasta mitään uutta itse Juudaksesta. Robinson on Claremontin (California) yliopiston emeritusprofessori. Hän on myös osallistunut Nag Hammadin tekstien julkaisemiseen. National Geographic oli CTV:n mukaan vastauksessaan Robinsonille vähän hapan. National Geographic oli luonnehtinut tilannetta ironiseksi Robinsonin kannalta, joka oli yrittänyt epäonnekkaasti jo vuosien ajan saada koo- deksia itselleen.

The Independent (7.4.2006) otsikoi juhlavasti: Kristinuskon historia: Evankeliumi Juudaksen mukaan”. Paul Vallely ja Andrew Buncombe kysyy, onko tämä seisminen järjestys kirkolle.

Inquirer (9.4.2006) arvioi jo otsikossa maltillisesti: ”Juudaksen evankeliumi ei heiluta kristinuskoa”. Artikkelin kirjoittaja, professori Randolph C. Flores työskentelee tällä hetkellä Roomassa paavillisessa yliopistossa. Professori vertaa syntynyttä kohua taloudellisesti onnistuneeseen Da Vinci Koodin markkinointiin. Flores viittaa Irenaeuksen lisäksi myös Salamiksen Epifaniukseen (310–403 jKr), joka luonnehti kainilaisia. Professorin mukaan Juudaksen kertomuksen myönteinen puoli on, jos se herättää ajattelemaan uudestaan hyvän ja pahan ongelmaa maailmassa. Professori katsoo, että toinen mahdollisuus houkutteli, minkä tähden Juudas sai

uuden evankeliumin. Hän vertaa löydetyn evankeliumin eetosta dominikaani saarnaajan St. Vincent Ferrerin (1350–1419) puheeseen vuodelta 1391. Ferrer kuvaili, kuinka Juudas tahtoi olla lähellä Jeesusta saadakseen anteeksi petos ja myyminen.

FLORIDA TODAY (9.4.2006) pisti jo otsikkoon sitaatit: ”Juudaksen evankeliumi”. Lehden mukaan ei ole aihetta seismisiin siirtoihin kristinuskossa, vaan syventyä paremmin uskoon. Lehti muistuttaa, että juuri palmusunnuntaina alla ja kristittyjen pyhän viikon alussa julkaistaan uutinen, jossa Jeesuksen viimeiset vaiheet kuvataan poikkeavasti.

CHICAGO TRIBUNE (9.4.2006) kertoo, että itse paavi Benedict XVI ilmaisi äskettäin kantansa puolustaakseen perinteistä tulkintaa Juudas Iskariotista. Juudas oli petturi.

Israelilainen **YNETNEWS** (7.4.2006) (<http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3237458,00.html>) väittää, että Juudaksen evankeliumi kerjää kysymyksiä. Ray Nananian artikkeli kysyy, kuka pelaa Jumalaa Valkoisessa talossa? Nananian kertoo kokeneensa kristittyinä, että poliittisen petturin rooli on todellisuutta. Varapresidenttiä Dick Cheney voisi luonnehtia poliittiseksi Juudakseksi. Lewish ”Scooter” Libbyn toimet muistuttavat kirjoittajan mukaan petosta.

Intialaisen **Hindustan Times** -lehden (9.4.2006) pääotsikon mukaan Juudaksen evankeliumin on ”vain eräs toinen apokryfinen evankeliumi”. Amit Newton muistuttaa George Santayanan (1863–1952) viisaudesta, että uskonnon asiat eivät pitäisi olla koskaan väittelyn asioita. Kirjoittaja viittaa tohtori Robert Pintoan, joka määrittelee löydetyn evankeliumin parhaimmillaan vain erääksi apokryfiseksi evankeliumiksi. Hindustan -lehdessä (8.4.2006) muistutetaan, mikä on ollut islamin perinteinen käsitys: imaami Jalaluddin al-Suyuti (syntyi 1445) ajatteli Juudaksen kohdanneen kuoleman ristillä, kun Jeesus ”nousi pois” (Koraani kpl 158).

Interfaxin (7.4.2006) haastattelussa Moskovan teologisen akatemian professori toteaa yksiselitteisesti, että ”Juudaksen evankeliumi ei muuta kanonista näkemystä Kristuksen elämästä”. Diakoni, professori Andrey Kurajevin mukaan Juudas hirttäytyi Jeesuksen ristinkuoleman päivänä eikä Juudaksen evankeliumi ollut vielä olemassa. Kurajevin mukaan evankeliumi palautuu kolmannelle tai neljännelle vuosisadalle gnostilaisiin lahkoihin. ”Kaikenlaiset pseudo-kristilliset okkultistiset lahkot kukoistivat tuona aikana erityisesti Egyptissä. Professorin mukaan orfilainen lahko palvoi käärmettä, joka kiusasi Adamia ja Eevaa Eedenissä, kun taas kainilaiset saivat nimensä Kainista.

Helsingin Sanomat kertoi 12.4.2006 pastori Juha Molarin käännöstyöstä⁵² ja julkaisi 15.4.2006 (D1-2) professori Ismo Dunderbergin kirjoittaman artikkelin *Sittenkin syytön*.

⁵² <http://personal.inet.fi/business/molari/HS120406.pdf>